

BRATISLAVSKÉ LISTY/okt/1988 - riadi redakcia, vydáva Ján Čarnogurský
ul. Karola Adlera 10, Bratislava / Príspevky dopravujte vydavateľovi/
Uverejnené príspevky nemusia vyjadrovať názor redakcie a vydavateľa /
Preberanie článkov písaných pre BL je možné s uvedením prameňa /

CLÁNKY

-elje- : Zákon a svedomie
Ján Druha : "Oslavné zamyslenie" II.
Ján Čarnogurský : Oadravil hospodárstvo školy
-J- : Pesničkári, vám sa derí
Jozef Jablonický : Sporný lev
Ján Čarnogurský : Voľba podnikovej rady v štátnom podniku
V.J. : Mláďa exkurzia do dejín absurdnosti
/desu/ : Prečítajte si!

SPRÁVY

J.D. : Útok na biskupa Korca
DEMOKRACIU PRE VŠETKÝCH /Manifest Hnutia
za občiansku slobodu/

RECENZA

J.Č. : M.Š.Šorbačov: Prestavba a nové myslenie
pre našu krajinu a pre celý svet

DOKUMENTÁCIA

-elje- : Zákon a svedomie

Je nebezpečné strátiť predstavu o skutočnosti, ktoré sa ukrýva za pojmi. Doba je posadená rečou, rečnením. Inak sa ani nedá opísať vášeň vymieňať si názory, ktoré väčšinou sami netvoríme a neverujeme na vlastnej skúsenosti. Stávajú sa tak sprostredkovateľmi nepretržitého prúdu názorov - pojmových konštrukcií, nepresností a fám. Mnohé pojmy, ktoré možno kedy- si aj osnažovali žiadi skutočnosť alebo ľudskú túžbu, dnes so- všechni a dobiehajú na nás ako prázdne slová, ako žun.

Katolíck Ivan Polanský bol odsúdený Krajským súdom v Ben- skej Bystrici k štyrom rokům väzenia za trestný čin podvraca- nia republiky podľa paragrafu 98, odst.2, písm. b Trestného zákonníka. V rozsudku, ktorý potvrdil Najvyšší súd SSR možno čítať, že odsúdený písal a rozširoval články, ktoré boli namie- rené - mimo iného - aj "voči vzdelaniu a výchove v duchu vedeck- kého marxisticko-leninského svetonázoru". Táto formulácia sa vyskytuje aj vo výklade paragrafu 93 v Komentári k Trestnému zákonníku, odkiaľ ju súd doslovne opísal.

Naj priateľ, talentovaný matematik, akí sa na Slovensku nerodili často, mal po skončení štúdií možnosť zostať pracovať na Matematicko-fyzikálnej fakulte UK v Bratislave ako asistent. Nepripísal však učiteľský sľub, lebo nesúhlasil so svedkom, vyučovať "v duchu marxisticko-leninského svetonázoru"; dodnes pracuje ako programátor počítačov. Ten istý priateľ povedal po rokoch v diskusii vo väčšej spoločnosti, že podľa neho je morálny kódex budovateľa komunizmu prijateľný aj pre kresťan- nov, okrem jedného bodu, v ktorom sa hovorí o nenávisti voči triednemu nepriateľovi.

Základným právnym dokumentom, na ktorý sa odvolávajú naj- doležitšie zákony nášho štátu a ktorý je záväzný pre každé- ho občana republiky je ústava. V článku 34 Ústavy ČSSR sa pí- še: "Občania sú povinní zachovávať ústavu i ostatné zákony a v každom svojom konaní dbať na záujmy socialistického štátu a spoločnosti pracujúcich". O niektorých povinnostiach obča- no: Čl. 16/1 - "Celá kultúrna politika v Československu, roz- voj vzdelania, výchova a vyučovanie sa vedú v duchu vedeckého svetového názoru, marxizmu-leninizmu, a v zmysle spájajú ho s li- votou a prácou ľudu". Čl. 24/3 - "Celá výchova a všetko vyu- čovanie sú založené na vedeckom svetovom názore a na zmysle spájajú ho s životom a prácou ľudu". Čl. 32/2 - "Náboženská vlie- ra alebo presvedčenie nemôže byť dôvodom na to, aby niekto od- pieral plniť občiansku povinnosť, ktorá mu je uložená zákonom".

Stojím tu pred otázkou: pred právnou a morálnou svednos-ťou usudzovania sa k tomuto svetonázoru.

Veda a celá vedecká aktivita v každej dobe definuje pra- dovšetkým hranice aktuálneho poznania-skutočnosti a tiež hrai- ca samotného vedeckého poznávania. Ak je marxisticko-leninský svetonázor naproti vedecký a nie iba súbor dogmatických poučiek podložených nenáboženskou vierou, potom sa neustále zdokona- ňuje a rozširuje a to na pôde vedy, vo vedeckých ústavoch a nie na pôde práva - nemá teda oprávnenie byť ako pojem strnulo usíd- lený v ustave štátu.

Pamätám sa na to, ako sme v päťdesiatych rokoch po otvo- rení školského roka na prvej hodine dejepisu otvorili osúcha- ný učebnice a podľa príkazov učiteľky, ktoré čítala z akéhosi papiera, stranu za stranou vyškrtávali a textu vety; celé od- stavce, ba aj stránky - tlačiarne nestihli vytlačiť nové knihy. Kto spočítal, koľko zásahov bolo za posledné desaťročia urobe- ných do výkladov marxisticko-leninského učenia, koľko kníh bo- lo vyradených a názorov nahradených inými. Táto učiteľka, o ktorej sa hovorilo, že je zaplnená komunistka, iste je, že to bola bojovná ateistka, raz pred nami prehľadala, že najväčším marxizmom je Mao-Ce-Tung...

Je teda na mieste otázka, čo má v tej-ktorej dobe na mysli právný výklad pojmu marxisticko-leninský svetonázor?

Kresťanský svetonázor je tvorený biblickými príkazmi, kto- ré sú dobré a evanjeliovou zvesťou, ktorá hovorí, že človek má možnosť a pomocou Božej milosti sa vymeniť a otroctva hrie- chu. Prvý Boží príkaz - Ja som Pán Boh tvój! Nebudeš mať iných bohov okrem mňa, aby si sa im klaňal - sa netýka len nábožen- ských úkonov, ako to u nás tvrdí a zaručuje ústava, ale sna- ženie, že "viera očisťva tento svet a jeho prípadnú reorganizá- ciu na druhé miesto" /Tomský/.

Evanjeliová zvesť je zákonom lásky, zbavovaním sa hrie- chu v jeho hlavnej podobe - nenávisti k stvorenej skutočnos- ti v každodennom živote. Vymenením sa z otroctva hriechu sa môže človek i ľudstvo zbaviť aj fyzického otroctva.

Problémovné ciele marxizmu a ciele kresťanstva sú na pohľad podobné, ostrý rozpor sa však ukrýva v pojme sloboda. Marxizmus vyzýva človeka, aby sa podriadil objektívnym záko- nom vývoja spoločnosti, poznal ich dialektické podstatu - boj. Takáto služba zbavuje človeka morálneho rozhodovania, ba pri- kazuje mu často konať aj v rozpore a tradičnou - či už libe- rálnou alebo kresťanskou - etikou. Zdrojom duchovného konflik- tu je teda kategória nepríateľa a poddanstvo objektívnym záko- nom.

Nábožensky veriaci človek - ale nielen on - sa dostáva vo vzťahu k zákonu do morálnej dilemy, a ktorej nemá možnosť vyjsť bez úhony. Neplnnosť zákonu ho vystavuje nebezpečnos- ti straty slobody a jeho deti pôsobeniu dvojakej výchovy: doma a v škole. Poslušnosť zákonu ho vystavuje nebezpečnosti straty duchovnej slobody: zrúteniu adhrznosti osobnosti /o čom vedie svojho psychológovia/, strate vitality, tvorčích schop- ností, ba aj duševných porúch. Nie je to problém hriechu ve- riacich. Dnes už varí málokto prchbuje o tom, aj keď sa to verejne priznáva, že v Československu je v podobnej situá- cii takto ľud, že na ich osobné ťažkosti musia prejavíť aj navonok - ako vážna spoločenská porucha.

Ján Druga: "Oslovné" smyslenie II.

Do Bratislavských listov 1/1983 som pri príležitosti 40. výročia februárových udalostí napísal článok "Oslovné" smyslenie. Bol to pokus o pohľad, ako po týchto 40-tich rokoch vyzerá katolícka Cirkev na Slovensku.

Štyridsať výročie cesty socializmu našich národov vo všeobecnosti už dávno vyvoláva aj inú asociáciu.

Keď sa židovský národ spreneveril Hospodínovi, musel 40 rokov kráčať púšťou, aby nakoniec "očistený" mohol vstúpiť do zaslúbenej zeme Kanaán. Osobne si myslím, že po našom putovaní je aj slovenská Cirkev na prahu tejto krajiny.

Bežne akousi omdlovanosťou, že februárové výročie sa stretlo s Mariánskym rokom 1987/88. A tak ako sa Československo - napriek vstupu sovietskych vojak - už nemohlo vrátiť naspäť za rok 1968, nemôže sa ani katolícka Cirkev vrátiť za Mariánsky rok 1987/88.

V tomto "optimizme" som sa rozhodol napísať článok "Oslovné" smyslenie II., v ktorom sa chcem pozrieť na niektoré problémy slovenskej Cirkvi z pohľadu bližšej i vzdialenejšej budúcnosti.

30. decembra 1977 Sv. Otec Pavol VI. bullou "Qui divino concilio in Petri Apostoli similitudinem..." zriadil slovenskú rímsko-katolícku provinciu. Sídlo arcidiecézy sa stala Trnava. Stalo sa tak po 60-tich rokoch trvenia republiky. Taz-košci boli stále s cirkevnoprávneho usporiadením, ktoré maďarská strana nemala záujem riešiť. Podľa správ z Vatikánu sa bli-žšie tak ďaleko, že po smrti príjmov kardinála Minzentiho (maral v zahraničí) nápoj Pavol VI. dnu maďarskej strane pod-šienku, že nevymenúje nového maďarského príjmu, dokiaľ si ne-ustanoví pomery so Slovenskom.

Teda konečne máme provinciu. Ale toto všetko spomínam pre-ve, aby som mohol vyvolať nápor, že v budúcnosti by bolo veľ-šit potrebné, aby Slovensko malo dve arcidiecézy: západnú a vý-šhodnú so sídlom v Košiciach. Košice sú politicky, ekonomicky i kultúrne druhým centrom Slovenska. Taktisto diecézy na východ-šom Slovensku vždy boli a aj dnes sú silnými - ak nie najsil-šnejšími - strediskami náboženského života v krajine. Taktisto polarita dvoch silných náboženských stredísk je v Cirkvi užiti-štná a životadárná. Vidíme to aj v iných európskych krajinách: Viedeň - Krakov, Kolín - Mnichov, Paríž - Lyon a i./.. Naopak, jedno centrum má vždy prirodzenú tendenciu k ovládaniu a i k zániku.

Ďalej sa chcem dotknúť problému geografického rozdelenia slovenských diecéz. Gréckokatolícka diecéza zahŕňa všetky gréckokatolícke farnosti na Slovensku a tým je nemonotónna. Ale keď sa na diecézne úspe Slovenska pozrieme na rozdelenie rímsko-katolíckych diecéz, vidíme, že situácia je absurdná. Najkrikľavejšia je situácia v nitrianskej diecéze. Lužianky, ktoré administratívne patria už k Nitre, cirkevne patria do trnavskej diecézy; neproti tomu Čadca, Kľak, Čierne, ktoré sú takmer na poľských hraniciach, cirkevne patria pod Nitr-u. Táto veľká vzdialenosť farností od svojho biskupa sa prá-ve v nitrianskej diecéze prejavuje veľmi nablízku. Kysuce sa postupne stali cudzím územím a kňesi odštiepili často skoby sa ani nepoznajú s biskupom a okolitými Nitry.

Podobný problém má aj trnavská diecéza, kde napr. Veľký Kráľ, ktorý do nej patrí, je tiež veľmi vzdialený od biskupa-štvu.

Asi najlepšie je na tom Banská Bystrica, ktorá leží tak-šor v srdci svojej diecézy. Episkopá Kapitula leží na východnom okraji episkopá diecézy a kontakt so severnou Oravou je neprakti-šcký. V tomto prípade by sa dal problém riešiť jednodu-šcho tak, že centrom episkopá diecézy by sa stal Poprad, o čo na episkopá kňasi snáhajú už dávno.

Nebudem už viac hovoriť o tomto probléme, isté je však, že hranice diecéz na Slovensku treba od základu zmeniť.

Diecéza vtedy dobre pracuje, keď vytvára jedno spoločen-štvu kňasov so svojím ordinárom i kňasov medzi sebou. Vtedy sa i voči prípadnému nátlaku zo strany štátnej správy vie dobre brániť. Vraciam takto pracujúcej diecéze ešte byt Spiš. Spišskí kňasi sú zoskupení okolo svojho ordinára, čo i tomu dodáva silu i smiech. Keď spišská diecéza slávi svoj diecézny deň, prídu tam všetci kňasi a odenú sa do tejto slávnosti nedlho povzbudení o jednotu. Pokiaľ pohyb vidno medzi kňasmi košickými a rožňav-šskými diecézami. Najhoršie je na tom asi nitrianska diecéza, kde má biskup ani medzi kňasmi a biskupom, ani medzi kňasmi na-šezdaj. Hovorený orgán Cirkvi, tzv. Zbor konzultorov, by mohol veľmi účinne pomôcť pri vytváraní takejto jednoty. Keby štátne u veľkého kňazského zboru zvolil konzultora jedného kňas-švu, ktorý v dekanáte pôsobí dôveru, vytvorila by sa účinná väzba jedným i druhým smerom.

V budúcnosti a biskupstvom existuje ešte jedna problém-ša a to problém národnostných menšín v slovenskej Cirkvi. Na Slo-švensku žije asi pol milióna občanov maďarskej národnosti. Ich veriaci žijú prevažne v trnavskej a rožňavskej diecéze. Je sa-šozrejmé, že maďarskí veriaci by mali mať svojich svätích biskupov, ktorí by mohli pre nich vysluhovať sviatosti v ich rodnom jazyku. Ideálne by bolo, keby aj trnavská, aj rožňavská diecéza mali svojho maďarského svätieho biskupa. To isté sa týka gréckokatolíckej Cirkvi. V tejto Cirkvi sa hlási k ukra-šjinskej národnosti asi 45 tisíc veriacich. Aj títo by mali mať svojho svätieho biskupa v Prešove.

Ako som napísal v predošlom článku, druhou vážnou inštitú-šciou v štruktúre katolíckej Cirkvi je bohoslovecká fakulta. Dostať fakultu na patričnú intelektuálnu i duchovnú úroveň bu-šde iste vec viacerých rokov. Je predpisom /alebo pravidlom/, že ten, kto chce prednášať na bohosloveckej fakulte, musí mať minimálne doktorát. Lenže za posledných rokov fakulta pripustila k doktorským skúškam len tých kňasov, ktorí sa angažovali v mierovom hnutí. Ale aj títo si robili doktorát väčšinou s de-šjin Cirkvi, čo je iste najjednoduchšia cesta. Podľa môjho názor-šu by veľký kancelár tento predpis v najbližšej budúcnosti ne-šmal brať do úvahy. Na Slovensku žijú stále kňasi, ktorí sú in-štektuálne na výške, aj keď nemajú doktorát. Veľký kancelár by mal vybrať práve týchto kňasov a o doktorátu - kým si ho neurobia - by ich mal dispensovať. Taktisto sa pomaly dá začať bu-šdovať na CMBF v Bratislave aj nejaká perspektíva.

Aj čo sa týka seminárnej výchovy je vec veľkého konsultor-ša, aby dosadzoval takých ľudí, ktorí spĺňajú predpoklady se-šrióznej výchovy bohoslovcov i dostatočnej katolíckej univerzal-šity. Nakoniec by nemuselo byť pravidlom, že ak niekto sačne pôsobí na CMBF, zostane tam až do smrti. Na celom svete je dnes samozrejmé, že na teologických fakultách vystupujú tzv. hosťujúci profesori.

Spolok sv. Vojtecha a katolícka tlač, ako som už konstato-šval minule, nie sú na dostatočnej úrovni. Keď bola v roku 1968 na Slovensku odrazu možnosť slobodne tlačiť knihy, nebol aj taký veľký výber titulov. Dnes existuje veľké množstvo pô-švodných i preloženej náboženskej literatúry, takže okamžite bu-šde možnosť, bude čo vydávať. Jediným veľkým nedostatkom je stá-šle literatúra pre deti a mládež. Dokiaľ štátna moc nedovolí oficiálne vydávať náboženskú literatúru a časopisy na slušnej úrovni, treba rozširovať samizdatovú tlač až do takej miery, že izolovanosť a neinformovanosť, o ktorú štátna moc ide, stratí nakoniec svoj zmysel.

V budúcnosti bude asi samozrejmé, že laici sa budú stále viac zapájať do života Cirkvi. V hraničných oblastiach ako je liturgický spev, cirkevná architektúra, jazykoveda a pod. to vlastne nie je ani inšit možnosť. Tak isto tzv. farské rady, ktoré už vo svete samozrejme existujú a pracujú, budú i na Slo-švensku zhrávať stále väčšiu úlohu.

Všetko toto je treba zapájať do života Cirkvi u nás "vis facti". Myslí si, že i iné problémy sa nakoniec budú takto riešiť. V tomto roku sa na púti v Jablonne v Čechách odrazu objavilo na čele s: svojím predstaveným 70 českých dominikánov v bielych habitoch. To je asi najjednoduchší spôsob, ako ohno-šviť v Československu mužské i ženské rehole.

V našej pastorácii sa veľmi osvedčila videotechnika. Každý farský úrad na Slovensku by mal mať videoprehrávač a boha-štou knižnicou videokaziet s náboženskými filmami a reláciami. Pre veriacich n najväčš pre deti a mládež je to ideálny spôsob rozširovania náboženského i kultúrneho rozširadu. Takýto spo-šsob sme schopní aspoň čiastočne preraziť izoláciu v ktorej sa nachádzame a budovať v našich veriach pocit spolupatrič-šnosti s celou všeobecnou Cirkvou.

Púte na Slovensku v posledných rokoch znamenajú okrem príameho duchovného účinku aj nové sebauvedomovanie celého Slovenska. Stretávajú sa na nich mladí ľudia zo všetkých kútov krajiny a pri tomto stretávaní si uvedomujú Slovensko ako je-šden celok. Tento pocit jednoty a vzájomnej zodpovednosti by mal charakterizovať celý náš ďalší vývoj.

Pri tejto príležitosti sa treba tiež dotknúť vzťahu k iným cirkvám: každá Cirkev, to nie je len vyhranené učenie viery, ale i rodinné spoločenstvo so svojimi svätmi a tradi-šciou. Väčšinou sme sa každý narodili v niektorej Cirkvi a pre túto Cirkev sme sa neskôr aj sami rozhodli ako pre svoj domov. Každý má právo žiť v tej Cirkvi, kde sa takto dobre cíti. V tomto zmysle sú všetky Cirkvi a náboženstvá rovnocenné. Osob-šne som presvedčený, že takýto pocit vzájomnej úcty a tolerancie medzi veriachmi bude spravádzať ďalší vývoj aj na Sloven-šsku.

Poviem ešte niekoľko slov o vzťahu katolíkov k okolitému svetu: katolícka Cirkev vytvára v prvom rade učenie viery a

maravov. Kým učenie viery je popri všetkej apoštolokosti predsa len vnútornou záležitosťou katolíckej Cirkvi, v otázkach maravov je Cirkev povinná hovoriť aj k okolitému svetu. Nikto ju nemôže dispensovať od toho, aby sa zaoberala utlačovaných a núdzených.

V roku 1968, po vetupe sovietskych vojak do Československa, nám v Čechách dost sazišlepli, že v čase, keď sme mali brániť demokratické zásady pražskej jari, bojovali sme za federalizáciu. Český národ nás v tejto otázke môže ľahko pochopiť. Češi si problém svojej štátnosti vyriešili v r. 1918, my sme ho nemali vyriešený ešte ani v roku 1968. Obávam sa, že k čomusi podobnému môže prísť aj v najbližšej budúcnosti. Kým Češi si budú riešiť celkom iné problémy, my na Slovensku minieme väčšinu svojej energie na riešenie niektorých problémov z poslednej histórie. A ľahko sa tomu budeme môcť vyhnuť, lebo sú to naše nevyriešené problémy.

Čoko s tým súvisí potreba historicky zhodnotiť niektoré osobnosti cirkevného života, ktoré sa exponovali aj v politickom či kultúrnom živote. Otázka je len, kto je schopný túto úlohu zvládnuť. Ako prvý krok by bolo dobré zbierať a uverejňovať pamäti ľudí, ktorí stáli pri mnohých udalostiach, aby aspoň takto sme mohli nazrieť do dejov tohto storočia.

Ján Černogurský : Osudovať hospodárstvo zdola

Opäť sa čes nás valí jedna hospodárska reforma, presnejšie reforma riadenia hospodárstva a opäť nás strana a vláda tvrdí, že po nej to bude lepšie. Republika už takých reforiem zažila. Bolo po nich lepšie? Prísne vzaté áno, ale o málo. Reformy boli užitočné, pretože každá znamenala odklon od originálne marxistického, centralistického modelu poštátneného hospodárstva. Každá bola nedokonalá, pretože odklon bol nedôsledný a hospodárstvo zostávalo poštátnené. Žiadna reforma neobmedzila politické riadenie hospodárstva. Žiadna reforma ani len nespomalila naše zaoštvávanie sa s pádnymi kapitalistickými štátmi.

Táto súčasná reforma sa tvári radikálnejšie a používa silnejšie slová. Musí, pretože musí napodobňovať reformu v Sovietskom svete. Musí, pretože zaoštvávanie Československa sa už nedá zatajiť. Musí, pretože disproporcie v hospodárstve narastajú a doterajšie riadenie ich nedokáže odstrániť. Faktky nasvedčujú, že v skutkoch reforma vôbec nie je radikálnejšia. Nový zákon o podnikoch zaviedol radu pracsujúcich a voliteľnosť riaditeľov, ale voľby sú manipulovateľné a štruktúra riadenia podnikov sa nezmenila /pozri príspevok o voľbách v URBIONE/. Zakladanie podnikov a družstiev nie je voľnejšie než bolo doteraz. Práve doterajšie družstvá dokazujú, že samotný princíp formálnej voliteľnosti nie je veľkou zmenou. Doterajšie družstvá mali voliteľných predsedov aj predstavenstvá, ale medzi ich riadením a riadením štátnych podnikov nebol veľký rozdiel. Zrušenie generálnych riaditeľstiev nezmenilo vertikálne riadenie podnikov, s menším počtom nariadení budú v ňom pokračovať ministerstvá. Prvé správy nasvedčujú, že zrušenie generálnych riaditeľstiev, aspoň v prvej fáze, okor zvyšuje chaos v riadení hospodárstva. Vyššielitelná dôkazom fialnych zriech na lepšiemu v našom hospodárstve sú hospodárske štatistiky. Dokonca Pravda si v dvojdňu /25.7.1988/ všimla, že podľa štatistik sa v našom hospodárstve nič výsnamné nedeje. Výroba na sklady zásob pokračuje. V r. 1936 sa zišlo mimoriadne zasadnutie Snemovne Rudu Federálneho zhromaždenia o problematike nepotrebných zásob v národnom hospodárstve, ale odvtedy zásoby stúpajú ešte rýchlejšie. Všetky tieto skutočnosti nasvedčujú, že vláda už dávno stratila kontrolu nad vývojom hospodárstva. Avšak len jeden aspekt jej hospodárskej politiky si zasluhuje uznanie - menarobil zahraničné dlhy.

Korene nášho zaoštvávanie sú od len v hospodárstve. Sú hlbšie a sú ideologickej povahy. Spočívajú v komunistickej presvedčení, že človek je donekonečna manipulovateľný a možno ho riadiť príkazmi. Človek nie je donekonečna manipulovateľný a nemožno ho riadiť príkazmi. Svoje schopnosti dokáže naplno rozvinúť iba v slobode. Až do predvídateľnej budúcnosti súčasťou slobody je aj právo na súkromné vlastníctvo, a to aj v rôznych priestoroch.

Všetky doterajšie hospodárske reformy u nás, vrátane tejto poslednej, sú reformami riadenia ľudí v hospodárstve. Ale ľudia majú už po krk, že s nimi riadia int, navyše nekvalifikovaní. Ktorí na to majú, musia mať slobodu pracovať samostatne, na svojho. Nepotrebuje reformu riadenia, potrebuje reformu

Takisto sa kde-tu vynorí otázka pripadného blahorečenia niektorých osobností z tohto posledného obdobia slovenských dejín. Myslim si, že treba najprv počkať na takéto historické zhodnotenie, a potom sa veci istotne ukážu. Bez výskumu hroší nebespečenstvo, že problém skúsme do efektívnej roviny, čo nie je cirkevný postoj. Tak či onak, popri skúmaní našej histórie by sme mali viac myslieť už na budúcnosť.

Ak sme posledných 40 rokov prežili ako veriaci, je to v prvom rade preto, že sme si nedali vyrvať hlboký duchovný život a že sme boli ochotní sa obetovať. Do budúcnosti platí to isté. Ak by sme mali akokoľvek vybudovanú štruktúru v Cirkvi, ak by sme si postupne vychovali v Cirkvi intelektuálnu elitu, ak by sme poznali svoju históriu a poučili sa z nej, ale toto všetko by nevyvieralo z neosajetného života modlitby, obety, sviatostného života a najmä života vzájomnej lásky, "nič" by sme nemali.

Tá obyčajná apoštoloká práca, často neviditeľná, a ktorej budú nakoniec vyrastať aj iné aktivity v Cirkvi, bude tvoriť i v budúcnosti základ celého života katolíckej Cirkvi na Slovensku. Táto práca je srozumiteľná každému. Bola overená a ukázala svoje plody za posledné roky a túto skúsenosť si musíme už navyše podržať v srdci našej slovenskej Cirkvi.

000

formu vlastníctva. Potrebuje možnosť súkromného podnikania.

Je zrejme, že také reformy by boli obtiažne. Nielen s ideologických dôvodov, veď komunistická strana by reformou musela prekročiť vlastný tieň. Tradícia drobných a stredných podnikov je u nás už desiatročia prerušená. Niet infraštruktúry, o ktorú by sa mohli podnikatelia oprieť. Niet ľudí, ktorí by mali kapitál na - povedzme - stredné podniky. Širšie pripustenie zahraničného kapitálu satiať neprichádza do úvahy. Napriek tomu len podpora súkromných podnikateľov môže vyvieť naše hospodárstvo z úpadku - a pritom aj štátnym podnikom.

Súkromní podnikatelia by boli schopní vyplniť medzeru v štátnom hospodárstve a saviest do hospodárstva súťať. Neupdatní byrokratickými predpismi by mohli uplatniť nekonvenčné metódy práce. Obnovili by v hospodárstve tvrdú, intenzívnu, tvorivú prácu.

Budme si vedomí toho, že budeme musieť viac pracovať. Nespoliehajme sa na zahraničnú pomoc, na západné technológie. Zo súčasnej situácie sa musíme dostať vlastnou prácou.

Rozbeh súkromného podnikania by bol dlhodobou záležitosťou. Príklad Poľska a Maďarska ukazuje, že súkromný sektor by sa najskôr stabilizoval za 10 - 20 rokov. Bola by to spravodlivá lehota pre všetkých súčasťmených. Medzi podnikateľmi by sa rozlíšili schopní od neschopných. Štát by spoznal, ktoré právne a ekonomické nástroje môže použiť na usmerenie podnikateľskej aktivity. Spoločnosť by si ujasnila, či chce súkromné podnikanie alebo nechce. Rozbeh by sa stále dal zastaviť a svať. Za ten čas by štát musel udržať veľké podniky, ale mal by vytvoril približne rovnaké ekonomické podmienky pre malé štátne a súkromné podniky, aby mali možnosť sa presadiť výkonnejšie, bez ohľadu na to, či by to bol štátny alebo súkromný podnik. Tak by súkromné podniky vytvorili ekonomický tlak aj na štátne podniky, ktoré by museli hospodáriť efektívne, ak by sa chceli udržať.

To isté platí v poľnohospodárstve. Roľníci musia mať možnosť vystúpiť z JRD, získať pôdu a hospodáriť samostatne, alebo sa spájať s inými do družstiev podľa vlastného uváženia. Jednotlivci alebo voľné družstvá by mali mať možnosť konkurenčne znížiť jednotné roľnícke družstvá a jednotné roľnícke družstvá by mali mať možnosť obstať v konkurencii jednotlivých roľníkov a iných družstiev. Teoreticky by mal takýto stav ozdraviť pomery aj v jednotných roľníckych družstvách.

Budeme musieť viac pracovať. To je základný poznatok z nášho provnávania sa so Západom a najmä s úspešnými ázijskymi národmi. Oni všetci pracujú viac. Budeme musieť viac pracovať a napriek tomu budeme žiť skromnejšie. Pretože už teraz nadierame aj do podstaty. Pravda, viac pracovať, znamená aj chcieť a môcť viac pracovať. Ľudia budú chcieť viac pracovať, ak uvidia zmysel svojej práce a výsledky, ktoré slúžia im alebo cieľom, ktoré ochvávajú. Aby mohli viac pracovať, treba odstrániť byrokratické prekážky a rôzne druhy nedostatkov v zásobovaní, ekonomických nasyvaných medzerách v dodávateľsko-odberateľských vzťahoch. Len takto, spoliehajúce sa na vlastné sily, môžeme sa dopracovať k novému začiatku.

Tento príspevok schválne vynecháva politické podmienky nového začiatku. Medzi ne patrí zmena v politickom účinkovaní komunistickej strany. Ukázalo sa, že doterajšia strana nie je schopná inšpirovať ľudí k intenzívnejšej práci. Ale kedy v dejinách dochádzalo k zmenám politických podmienok na základe teoretických výpočtov?

Pesničkáři, vám se daří

Populárny spevák Jaroslav Hutka, ktorý dnes žije v Holandsku, je dnes v Čechách už legendárnou postavou folklornej scény šesťdesiatych a začiatku sedemdesiatych rokov. V dobe normalizácie však musel dokazovať, že je verejne známy osobou, aby nebol súdený za to, že spieval bez povolenia na verejnosti, aj keď ešte stále zapíňal štadióny.

Verejnosť je u nás neurčitý pojem: ak ide o poburovanie, od to už dvaja, ak ide o uznanie popularity nepohodlného umelca, nestačia desaťtisíce.

Nová kultúrna politika štátu sa v sedemdesiatych rokoch zamerala spočiatku na profesionálov. Ľudia boli nútení okázalo podpísať oficiálne interpretácie a hodnotenia udalostí z posledných rokov a pamflety proti kolegom a často i osobným priateľom, ktorí sa normalizácii vzpierali. Oficiálna kultúra sa postupne stala tým, čím bola aj predtým: mala ospravedlňovať štátnu a stranícku politiku a zastierať tvrdé mocenské zákroky. Ináč to bolo s amatérskymi umelcami, ktorí neboli alebo nemali byť existencne závislí na štátnej súblass.

Orgány štátnej správy - národné výbory - však postupne obnovili svoju moc. Okrem spomenutého štátu verejne známej osoby, o čom rozhodujú samy, môže amatérsky umelec verejne vystúpiť len vtedy, ak má "zriaďovateľa" - národný výbor alebo niektorú umeleckú agentúru. V prvom prípade je súhlas udelený po preskúmaní textov pesničiek, v druhom prípade po skúškach z dejín hudby, hudobnej teórie a praxe, ktoré nie je možné absolvovať bez predchádzajúceho hudobného školenia a po schválení komponovaného programu. V každom prípade sú texty, výzor a vonkajší prejav cenzurované a každá odchýlka pri vystúpení znamená pre umelca riziko straty "zriaďovateľa", lebo umelecké agentúry i národné výbory posielajú na vystúpenia svoj dozor a navzájom sa upozorňujú.

Druhou rukou zvierajú národné výbory organizáciu všetkej záujmovej činnosti, kluby a kultúrne domy, kde majú bezprostrednú moc nad obsadzovaním funkcií. Ak si tieto orgány nepozradia, pomôžu orgány štátnej moci - štátna bezpečnosť.

Hoci štátna správa robí, čo je v jej silách, skutočnosť je iná. Každý organizátor koncertov a vedúci mládežníckeho klubu by rád pritiahol na svoje podožatie čím viac návštevníkov a keďže je oficiálna hlavná produkcia nevyrazná, aspoň raz sa pokúsi uviesť aj speváka bez povolenia.

Vladimír Merta posielal organizátorom, od ktorých dostal ponuky na vystúpenie listy, v ktorých ich upozorňoval na svoju situáciu a na možné následky vystúpenia pred publikom, ale aj napriek tomu často koncertoval.

Na Slovensku nemáme "zakázaných" pesničkárov, ale už sa chodí okolo horúcej kaše.

Ivana Hoffmana pozval v apríli tohto roku ÚV SZM na svoju najväčšiu každoročnú prehliadku rockových skupín - trojdňový Rockfest 89 - do Paláca kultúry v Prahe. Spevák 3. apríla na pôdiu Komunistickej sály Paláca kultúry zapíňal sviečku, ktorú držal v ruke aj 25. marca na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave a zaspieval: / Na dlážku ako na večné znamenie / ako pohladenie, ako bôž / ako svetlo pozhnané vtelenie / bude stekať vrelý visk // v duši pokoru a ruky zopäté / v srdci klud a v tvári jas / sa soľou, svetlom sveta stanete / ak nádej planiť bude z vás. // Vládte sa prázdnyimi rukami a budú sa vás báť / zlo stratí svoju vládu nad vami / nikto už nepomýšľal na návrat. // Budú sa báť vášho ticha / v ktorom horí slabý knôt / bude sa im ťažko dýchať / zaleje ich chladný pot. // Vodné delá ani silný plyn / neprerušia vašej viere sil / padá iba ten, kto pohár s Ním / trpkosť do dna nevypil // proti vám armáda strikov / aký rozkaz - taký čin / na svetle ráno každou nocou hľadá / ak je o vami 933 Syn // ...

Vladimír Vlasák v dvojstránkovej reportáži z Rockfestu v časopise Melodie 6/88 napísal: "Ivan Hoffman priviez z Bratislavy slovensky písané poselstvo lásky a morálneho apelu; z jeho piesní na okamih zžehľoval plamen hofčej sviečky". V lete vystúpil Ivan Hoffman na Folkovom festivale Písní za mŕ v Lipnici nad Sázavou / kde hudobný publicista Jan Rejžek pozval na pódium Václava Havla a položil mu niekoľko otázok / a Zdenko Pavalík, redaktor Rudého Práva poverený ideovým dozrom nad znovu povolenou redakciou časopisu Melodie, vo svojich materských novinách opravil názor kolegu: " ... proklamované pojetí všeobjímajúcej kresťanskej lásky nebola v podaní Ivana Hoffmana podivnou pachuť licenárnej poušľizujúcej kritiky a zapíkle bigotného gesta." Čím pravdepodobne pripravil pôdu pre zákaz činnosti.

Ivan Hoffman sa narodil roku 1952 v Martine, kde vychodil osem rokov hnutí v LŠU a pritom na sém učil hrať na gitaru. Pracuje ako fotograf v Bratislave. Verejne vystupuje na koncertoch od konca sedemdesiatych rokov v hudobnom združení Slivrat pod "patronátom" ObčV Bratislava I. Združenie má stále scénu v malej pivnici klubu U Holanda.

Od polovice osemdesiatych rokov je pozývaný aj na veľké folkové festivaly po celej republike.

V roku 1984 mu zástupca umeleckej agentúry Slovkincert Anton Drábny po osobnom rozhovore prepísal I. kvalifikačný stupeň. Pán Drábny, bývalý Hoffmannov kolega v zamestnaní, ho zrejme poznal ako slušného človeka a stalil mu dlhý zoznam koncertov z toho roku.

S pribúdajúcim časom sa v Hoffmannových vystúpeniach začala objavovať "licenárna poušľizujúca kritika" a "zapíkle bigotné gesta", ale aj napriek tomu priťahoval stále viac poslucháčov. Na koncertoch zarádaval do programu pesničky, ktoré sa priamo odvolávajú na evanjelišné pesnárstvá a v kluboch žilal z Vaculíka, Havla alebo Simečku.

V máji t.r. ho vyzvala "dramaturgia" Slovkincertu - pán Gajdoš, zástupca vedúceho oddelenia a dramaturgického pani Biskupská, aby predložil texty svojich pesničiek. V júni sa listom ozval vedúci oddelenia Pavel Daněk. V prílohe k listu mu poslal záznam z pohovoru, kde sa má umelec zaviazat, že bude i naďalej predkladať texty na posúdenie a kde sa mu oznamuje, že niektoré texty "neznamenajú žiadny prínos v jeho tvorbe, skôr naopak, sú i technicky i vyhlásenkov neujasnené /viď. lektorský posudok/. Ivan Hoffman žiadny lektorský posudok nevidel, lektora nepozná, teda záznam nepodpísal. V liste je tiež upozornenie, že spevácka kvalifikácia mu bola len prepíšaná a že nesplnil povinnosť /po štyroch rokoch?/ zúčastniť sa na najbližších kvalifikačných skúškach a ak si má naďalej účinkovať cez agentúru, má podať prihlášku.

Ivan Hoffman neodpovedal a 21. júna v klube Jadran v Bratislave vyzval poslucháčov, aby podpísali protest proti vylúčeniu troch brnenských vysokýchškolákov zo štúdia za to, že organizovali rockový koncert, ktorý im 5 hodín pred začiatkom národný výbor zakázal. Medzi mladým publikom boli však aj dve pracovníčky národného výboru na kontrole, ktoré podpísali listinu zhabali, jeho pozvali na pohovor a žiadali agentúru. Jeho šéf Daněk mu potom vyčítal nerozvážnosť a posťažoval sa, že má s ním čoraz väčšie problémy ...

Ivan Hoffman sa asi bude musieť rozlúčiť s agentúrou, ktorú mu uľahčovala i sťažovala verejné vystupovanie. O svojich plánoch do budúcnosti povedal v rozhovore s Dagmar Vanečkovou pre časopis Rytmus 4/87: "Hovoriť pravdu. Tak, ako ju poznám, každému, kto ju hľadá, s detou k tomu, kto sa počúva - tolerantne a nahlas. Zistil som, že sa to dá".

-j-

Jozef Jahlonický : Sporný lev

V roku 1938 bol pri príležitosti 20. výročia trvania Československa inštalovaný pamník generála Milana Rastislava Štefánika na vtedajšom Námestí 28. októbra, dnes Štúrovom námestí v Bratislave. Miesto pri propeleri zivalo prázdnotou od roku 1921, keď tu legionári strhli a zdemolovali pamník Márie Terézie.

Štefánikov pamník spolu s pylónom, na ktorom bol lev, dizajn v lebe československý štátny znak, vytvoril profesor Bohumil Kafka, známy český eschár. Postavenie pamníka financovali predovšetkým dve banky: Zemská banka a Hypotečná banka v Prahe. O celú akciu sa staral Výbor pre postavenie pamníka generálovi M.R.Štefánikovi v Bratislave.

Pamník na jeseň 1938 síce inštalovali, ale nekonal sa slávnostné odhalenie a odovzdanie verejnosti. Po Mníchove 1938 nebola na oslavy tohto druhu priaznivá politická situácia.

Štefánikov pamník sa od samého svojho vzniku stal terčom kritiky a potom aj útokov niektorých ľudských činiteľov. Napríklad výtvary kritik Jozef Cincák /Tudák, v r.1945 emigroval/ v Slovenských pohľadoch z apríla 1939 v článku "Pamník a zlý kabát" označil dielo sochára Kafku za honosnú hramadu metrických centov bronzu, travertínu a betónu. Vyslovil sa za radikálny zásah, za odstránenie celého pamníka. Zároveň napísal, že treba postaviť nový pamník Štefánika, "postaviť ho len jemu".

Zároveň v tom čase z rozhodnutia slovenskej vlády ministerstvo školstva a národnej osvety vypísalo súťaž na úpravu hornej časti pylónu. Súťaž končil 30.apríla 1939.

Terčom útokov sa stal predovšetkým lev so štátnym znakom ako symbol českej nadvlády, rozprávosti atď. Považujem za

vhodné o tom napísať viac a iné, ako celú záležitosť interpretuje súčasná tlač v súvislosti s Pamätníkom československej štátnosti pri budove Slovenského národného múzea v Bratislave. Denná tlač a žane a okolnostiach odstránenia leva píše nepresne a hmlisto. Dokonca som čítal, že leva odstránili na príkaz Hitlera. Vedel však Hitler o tomto pamníku?

Podľa Ottya Bešeňov: "Zanikla československá republika, musel zaniknúť aj symbol československej štátnosti. Želal si to Hitler i domáci fašisti. Pamník generála M.R.Štefánika postupne rozobrali a ako prvého odstránili leva so štátnym znakom". /Práca z 2.9.1988/ Iná autorka, Zuzana Ševčíková, v plástike leva verejnosti predkladá: "Bola súčasťou pamníku M.R.Štefánika, ktorý vznikol v užšej súčasti, poverenie roku 1931 dostal český sochár Bohumil Kafka /1878-1942/. Bol odhalený roku 1938, no česky odstránený." /Práca z 15.10.1988/

Čoskoro? Celý pamník? Teda k veci.

V záležitosti leva budem najprv citovať stanovisko Bohumila Kafku, ktorý bol informovaný nielen o kampani proti pamníku, ale aj o súbehu na úpravu pylónu. Kafka pochopiteľne hájil svoje dielo. V liste /bez dátumu/, ktorý na ministerstvo školstva a národnej osvety došiel 15. apríla 1939, uviedol:

"Pojal jsem pamník gen. M.R.Štefánika tak, aby osobnost tohoto velkého syna Slovenska byla vyjádřena v plném jeho hrdinském, národním a státním výrazu. Vytvořil jsem Štefánika jako generála ve chvíli odletu s píselství svobody svému lidu do domoviny.

Tuto postavu hrdiny doplnil jsem alegorickým lvem na pylónu, stojícím za sochou generálovou. Lev jest prastarý symbol síly a důstojnosti a tento pojet se vyskytuje v přetvřených uměleckých dílech různých dob a národů. Na první pohled jest zřejmé, že to není stylizovaný heraldický lev český; ten by musel být vztyčen, ke skoku, s koruncou na hlavě, s vyplácným jazykem a dvojzrcadly".

Kafka prihlídal na štátoprávne zmeny. Preto svoje autorské stanovisko sformuloval takto:

Jedine na tomto státním znaku, který je nyní na pamníku znakem bývalého Československa, by mohla přijít v úvahu nenásilná změna, žádá-li se, aby po rozchodu Slováků a Čechů pamník vyhovoval duchu dnešního státoprávního postavení Slovenska.

Rozhodně však bych nemohl nečísti jako autor jakoukoliv libovolnou změnu pamníku gen. Štefánika, a níž se právě jedná jinak, než jako rozrušení výtvarné koncepce díla v jeho samé podstatě; neboť tento lev jest nejen myšlenkově v koncepci, ale i výtvarně v provedení zaklouben jako neodlučný prvek do osobitného a charakteristického uměleckého celku.

Odstranění sochy lva bráničů znak státu z celkové koncepce pamníku by se netklo toliko s důrazným výrazem velikého Slovaka, jenž byl pamník zbudován, ale zasáhlo by samu myšlenku slovenské štátnosti, a znázornění vůle k uhájení samostatnosti Slovenska".

Kaci Kafka poudkal svoje dielo k podpore slovenskej štátnosti, lev zostal naďalej spornou plastikou. Preto pod predsedníctvom ministra Jozefa Siváka rokovala 13.mája 1939 o ďalších návrhoch na úpravu pylónu v Bratislave. Prišlo celku

noem návrhov, ale porota nechválila ani jeden z nich.

Pri rokovaní boli členovia poroty protichodné. Jedni sa vyslovili za úplné odstránenie pamníka. Akademický sochár Friso Motolka bol za odstránenie. Podľa Motolky Štefánikov pamník "na nijaký spôsob nevie nadviazať slovenského Sloveka. Je sly a treba ho odstrániť". Podobne aj spisovateľ Mikuláš Očenok, v zastúpení MNO, bol za úplné odstránenie pamníka. Odvolával sa na meno Jozefa Cincika. Iní členovia poroty boli za ponechanie pamníka a za vhodnú adaptáciu hornej časti pylónu. Akademický maliar Janko Alexy sa vyslovil za ponechanie pamníka a návrhol iba nahradit štít novým znakom slovenského štátu. Dielo si nezaslúži taký brutálny zásah ako je úplné jeho odstránenie. Aj architekt Dušan Jurkovič bol za jeho ponechanie. Podľa Jurkoviča: "Pylón ako architektonický motív by mohol zostať i keď celý zostatný pamník sa ponechá nezmenený. Je za odstránenie leva, ale nenavrhuje nič na jeho miesto." Avšak Jurkovič navrhoval, aby požiadali profesora Kafku o schválenie adaptácie.

V prvej fáze sporov okolo leva sa ministerstvo školstva a národnej osvety prikláňalo k takej adaptácii, aby bol štátny znak Československa nahradený slovenským štátnym znakom. Nový znak sa aj objednal a vyhotovil. Avšak ľudskí radikáli z umeleckých a politických kruhov naďalej rozvírovali hladinu okolo pamníka.

O ďalšom osude leva rozhodla slovenská vláda. Jej predseda dr.Vojtech Tuka patril medzi tých, ktorí boli za odstránenie leva. V máji 1940 vláda rozhodla ho odstrániť a nariadila ministerstvu národnej obrany, aby ženijné vojsko odstránilo leva aj so štátnym znakom. V danej situácii presadili zodpovední pamiatkári aspoň to, že lev nebol zdemolovaný. Vedúci demontáže a ďalší dôstojníci sľúbili, že budú rešpektovať umeleckú hodnotu diela a leva odstránili bez porušenia jeho celistvosti.

V júni 1940 vojsko demontovalo z pylónu leva aj so štátnym znakom Československa. Slovenská vláda na zasadnutí 19.júna 1940 poverila predsedu vlády Vojtechu Tuku a ministra školstva a národnej osvety Jozefa Siváka, aby dali pripraviť návrh na doplnenie pamníka na mieste odstráneného leva. Napokon v januári 1941 Tuka a Sivák na dohodu, že "miesto odstráneného leva na pylóne Štefánikových pamníka v Bratislave nebude predbežne zaplnené inou úpravou plastikou."

Na dnešnom Stúrnom námestí naďalej zostal Štefánikov pamník. Pri prevzatí moci komunistami bol spečatený aj jeho osud. Začiatkom 50. rokov v kampani proti T.G.Masarykovi, M.R.Štefánikovi a E. Benešovi strhli Štefánikov pamník v Bratislave. S odstupom času nás, čo sa na tento pamník pamätáme, ubudlo.

Leva odstránil ľudský režim a Štefánika komunistický. Aj pamníky majú svoju históriu. Sľúbená reinkarnácia Kafkovho leva, ktorý bol súčasťou Štefánikových pamníka, je ako Pamätník československej štátnosti len polovičné riešenie. Preto sa otvorene nenapíše kedy, ako a na aký rozkaz bol strhnutý Štefánikov pamník v Bratislave?

Vždy keď pôjdem okolo Pamätníka československej štátnosti, pomyšľám si na pamník generála Milana Rastislava Štefánika, ktorý tam chýba.

Bratislava, 18.október 1938

000

Ján Carnogurský : Voľba podnikovej rady v štátnom podniku URBION

Rozdiel medzi znením zákonov, propagandou a praxou bol vždy kameňom úrazu v komunistických štátoch. Pekná ilustrácia aktuálneho rozdielu sa odohráva nedávno v Bratislave.

1. júla t.r. nadobudol účinnosť nový Zákon o štátnom podniku /zákon č. 88/1988 Zb./. Podľa vyhlásení, zákon sa má stať, podobne ako v ZSSR, otvorenou hospodárskej a spoločenskej prestatby, základným kameňom slovenskej a českej perestrojky. Namiesto ziskuchtivosti kapitalizmu či príkazov centrálného riadenia chce určiť hnasť motivom rozvoja podniku samostatnú praxiu. Slobodné zvolenie členov podnikovej rady, sami v podniku zamestnaní, majú rozhodovať o kľúčových problémoch podniku. Slobodné zvolenie.

URBION - štátny inštitút urbanizmu a územného plánovania so 450 zamestnancami má sídlo v Bratislave a dočasne pracoviská v Ziline, Banskej Bystrici a v Košiciach. Vypracováva odborné štúdie, ktoré sú podkladom pre budovanie budúceho sídlenia. V podniku pracujú praxe "študovaní ľudia"; celku aréna URBION považovať za seriálny podnik. Azda preto bol vyhlásený za štátny podnik už hneď od 1.júla. V súlade s Záko-

nom zakladateľ, čiže štát, zastúpený Ministerstvom výstavby a stavebníctva SSR uvoľnil podniku zvoliť si podnikovú radu v počte 11 osôb. Zakladateľ tiež rozhodol, že radu nemá voliť zhromaždenie všetkých pracujúcich priamo, ale jednotlivé pracoviská si majú zvoliť delegátov, ktorí potom na svojom zasadnutí zvolia radu aj riaditeľa podniku. Bol stanovený kľúč, jeden delegát na päťdesiat pracovníkov. Organizáciu voľieb vložilo MVS SSR do rúk dovtedajšieho vedenia podniku, hoci tu ide o výlučné právo samostatného kolektívu pracujúcich. Vedenie podniku si nenúvalo - ale nezverejnilo - volebnú komisiu na čele s ekonomickým námestníkom riaditeľne. Volebná komisia iniciatívne navrhla jednotlivým pracoviskám kandidátov, ktorých mali pracoviská len odsúhlasiť.

Vyskumné pracovisko v Bratislave S-5 s 93-mi pracovníkmi malo volebnú schôdzu 4.júla. Podľa kľúča mali schváliť 18 delegátov. Schôdza sa zúčastnil sám predseda volebnej komisie a predložil zoznam zhora navrhnutých kandidátov. Pracovisko však navrhnutých kandidátov odmietlo a dohodlo sa na vlastných "predvoľbách". Zo zoznamu všetkých pracovníkov strediska mal každý zaškrtnúť 18 mien. Na kandidátsku listinu sa malo dostať as 28 pracovníkov s najvyšším počtom hlasov, z ktorých mali potom zvoliť na ďalšej schôdzi strediska 18 delegátov. Postup strediska zodpovedal § 29 ods.1 písm. d/ Zákona. Predvoľby sa hneď uskutočnili.

Po predvoľbách podniková volebná komisia zvolala ďalšie zhromaždenie strediska. Oznamila, že predvoľby považuje za riadne voľby, ale so zvolených kandidátov prijíma len prvých trinásť, ďalších nie, pretože nezískali nadpolovičnú počet hlasov. Ďalších piatich delegátov si má stredisko zvoliť v ďalšom kole voľieb. Je odôvodnené predpokladať, že skutočný dôvod rozhodnutia volebnej komisie bol iný. Na 14. mieste bol zvolený za delegáta univ. prof. Miroslav Kusý, v r. 1968 vedúci ideologického oddelenia ÚV KSS, v r. 1970 vylúčený zo strany, od r. 1977 signatár Charty 77. Miroslav Kusý pracuje v URBIONE od r. 1980, najskôr ako dokumentarista, posledné dva roky ako výskumný pracovník. V URBIONE sa všeobecne usudzuje, že práve voľba Miroslava Kusého bola dôvodom čiastočnej anulácie voľieb.

Postup volebnej komisie nebol správny, pretože volebné poriadky poznajú nielen absolútnu väčšinu, ale aj relatívnu. Pracovníci strediska sa však nechceli hádať s volebnou komisiou a okolo 8. júla uskutočnili nové kolo voľieb, v ktorom vlili zvyšných päť delegátov. V tomto kole dostal údajne najvyšší počet hlasov Miroslav Kusý. Volebná komisia zoberala na vedomie samotný fakt uskutočnenia ďalšieho kola voľieb, ale jeho výsledky nezverejnila. Až na nasledujúcom zhromaždení pracujúcich strediska začiatkom septembra ďalší námestník riaditeľa oznámil, že volebná komisia neprijala ani výsledky doplnkových voľieb, údajne ani v nich nikto nedostal nadpolovičnú väčšinu hlasov. Na nápravu je už vraj neskoro. Súčasne volebná komisia rozhodla, že stredisko S - 5 bude zastupovať iba 13 delegátov. Stredisko síce protestovalo proti postupu volebnej komisie, ale nič mu to nepomohlo.

Ak najsť v tomto kole nikto nedostal nadpolovičnú väčšinu hlasov, stalo sa tak najsť preto, že opäť sa volilo spomedzi všetkých pracovníkov strediska a nie iba spomedzi cca 28 pracovníkov a najvyšším počtom hlasov z prvého kola, či predvoľieb. Volebná komisia totiž neuznala volebný poriadok, na ktorom sa stredisko dohodlo.

Stredisko bolo potrestané, pretože sa odvádzilo neodpuhlíť s vrchu určených kandidátov a pokúsilo sa slobodne si zvoliť vlastných zástupcov. Postup strediska bol v súlade so zákonom, postup volebnej komisie bol protiprávny. Paragraf 29 odstav. 1 písm. d/ Zákona hovorí, že volebný poriadok pre voľbu riaditeľa a rady schvaľuje iba zhromaždenie pracujúcich. Zhromaždenie strediska malo právo schváliť si najskôr "predvoľby" a volebná komisia nemala právo vyhlásiť ich už za voľby. Inak,

aj najmä v druhom kole zvolení delegáti najsť podstati nadpolovičnú väčšinu hlasov, nie je isté. Volebná komisia postupovala neseriálne pri rozhodovaní o priebehu voľieb v stredisku, neuviesla výsledky voľieb a neumožnila ich kontrolu pracovníkmi strediska. Kto sa saruší, že námestník riaditeľa jednoducho neklamal, keď povedal, že v druhom kole žiadny z kandidátov nedostal nadpolovičnú väčšinu hlasov? Áno, tak stojí otázka v URBIONE.

Pritom strach vedenia podniku pred výsledkom voľieb sa javí ako nezmyselný. Miroslav Kusý ako delegát na volebné zhromaždenie by bol jedným z 95 delegátov. Rozhodovanie ostatných delegátov pri voľbe vlastnej podnikovej rady by prakticky nemohol ovplyvniť. Vedenie podniku si najsť mohlo dovoliť jedného Kusého ako delegáta.

Treba dodať, že pracovníkov strediska krátanie počtu ich delegátov síce pobúrilo, ale nič vážnejšie proti postupu volebnej komisie nepodnikli. Dožadovali sa síce kolektívne nových voľieb, ale neuspeli a resignovali. Ako tak často u nás, kolektív nebol dostatočne dôsledný v presadzovaní svojich záujmov. Delegáti zvolili podnikovú radu a za riaditeľa zvolili kandidáta navrhnutého zakladateľom, doterajšieho riaditeľa Pavla Zibrína. Do konca septembra v podniku nezverejnili ani výsledky týchto voľieb. Pracujúci nevedeli ani to, kto ich zastupuje v ich rade a kto je jej predsedom. Stal sa ním riaditeľ tajomník Ing. Holý - sk by to stále ešte nevedeli.

Nakoniec všetko zostalo pri starom. Novým riaditeľom URBIONU je starý riaditeľ. Všetci zamestnanci, vrátane členov rady vedia, že sa veľkému útvaru podniku nepodarilo zvoliť si všetkých svojich zástupcov - pravda, niektorých sa podozriť. Stredisko bolo potrestané za pokus o dodržanie zákona snížením počtu jeho delegátov. Nie je to návod na prehĺbenie pasivity?

URBION bol priam ideálnym podnikom na skutočné uplatnenie výrobných demokratických podľa nového zákona o podniku. Je pomerne malý, zamestnanci sa zväčša osobne poznajú. Pracujú v ňom prevažne vysoko kvalifikovaní ľudia. Keď v URBIONE dokázalo vedenie takto manipulovať voľby, čo možno očakávať od voľieb v iných podnikoch?

Ak si niekto myslel, že nový zákon o podniku znamená základnú zmenu opraviť doterajšímu systému riadenia hospodárstva, nech precitne.

000

Malá exkurzia do dejín absurdnosti

Čo je absurdnosť? Ľudovo povedané je to vec, nad ktorou vám zostáva rozum stát. Vec, z ktorej už neviete, či sta. Ak sa vám náhodou stane, že natrafíte na absurdnosť, potichu sa zarsadujte. Znamená to, že myslíte. K tomu, aby ste rozpoznali absurdnosť, je treba myslieť. Hneď na to, ako sa zarsadujete, pozorne preskúmajte svoje vnútro: či vám objavená absurdnosť nie je nepríjemná, či necítite nutkanie rýchlo zabnúť čo len pomyslenie na ňu. Ak to tak nie je, potom máte čisté svedomie. Ze ste rozpoznali absurdnosť znamená, že čosi viete. Znamená to, že ten, kto sa stará o prídel vašich informácií je nedokonalý, že predsa len nedokáže dobre podať to, čo máte alebo nemáte vedieť. Môžem vám teda zablahoželieť: aspoň vo svojom vnútri ste slobodný, nezávislý človek. Ale dodám malé varovanie! Takých, čo vidia okolo seba absurdnosť u nás zvyknú už štyridsať rokov obviňovať zo skutočností, metafyzického myslenia, z nedostatků dialektiky, skrátka ich označujú za hlupákov. Nebuďte však márnomyseľní a navšimajte si to. Pre pokoj vášho svedomia, prípadne, ak ste veriaci, pre spásu vašej nesmrteľnej duše, je lepšie nachať sa nazvať skutočným hlupákom, ako dať sa tomu dialekticky mávnuť rukou nad miliónmi snížených ľudských životov. Vezmite si takého Bucharina. Bol odporcom násilnej kolektívizácie, ktorú presadil Stalin a ktorá priniesla utrpenie či smrť miliónom sovietskych roľníkov. Lenin ho označil za najvynikajúcejšieho teoretika strany, zároveň však o ňom povedal, že asi nikdy úplne nepochopil dialektiku. Ktoré, keby bol býval lepším dialektikom, možno by bol pochopil, aké vetry sahnajú dušu, a nebol by ho dal Stalin v roku 1933 popraviť. Takto ho však aspoň môžeme považovať za relatívne slušného človeka.

Niektoré absurdnosti si všimnete hneď. Iné nadbudnú sretieť obrysy až po desaťročiach. Tento národ je tisíc rokov kresťanský. Pred štyridsať rokmi k nám nás začali tvrdiť, že náboženstvo je naše ópium, že cirkev /najmä katolícka/ je

slobočnická organizácia a pápež imperialistický agent. Ako náhradu za kresťanstvo nám vnucovali vieru v Stalina. /To, že uctievanie Stalina malo najsť charakter náboženský, nie je len môj názor; mohli ste si to prečítať aj v článku "Kult osobnosti - príčiny a dôsledky", ktorý v marci prevzala so sovietskej tlačou Pravda na nedeľu./

Dnes, na pozadí a odhaľovaním SKUTOČNÝCH slobočinov sovietskych stalinistov /ne našich zatiaľ ešte nedošlo/, pôsobia vtedajšie "odhaľovania" obvinenia voči cirkvi priam ako paródia. Nič z nich nebolo odvolané. Naopak, niektoré z nich sa čas od času znovu oprášia, i keď sa už používajú kratšie formulácie.

Najvydávanejšou knihou v histórii je biblia. Aj triesvy a vzdelaný ateista vie, že je to jeden z pilierov európskej kultúry. V kníhkupectve si ju u nás nekúpite. Spomínam si, že v strednej škole na hodinách literatúry sa jej venovalo asi toľko priestoru ako staroindickým eposom Ramajána a Mahabharata. Bolo toho tak na dva riadky...

V tchtoročných novinách ste sa mohli dočítať, že pri plnení dloch sa neša spoločnosť spolieha nielen na uvedomených občanov, ale aj na veriacich. Teda občania sa delia na uvedomených a veriacich. Dočítate sa, že veriacim treba pomáhať vymaňiť sa zo zajatia deformovaných predstáv. Zvlášť komicky vynieľajú takéto reči z úst mladých agitátorov, ktorí boli sami staršími generáciami svojich súdruhov uvrhnutí do zajatia deformovaných predstáv napríklad o nedávnych dejinách ČSSR a ZSSR a ich komunistických strán. Tito ľudia vám budú propagovať marxizmus ako vzor humanizmu a keď im spomeniete slovo Gulg, nebudú vedieť o čo ide. Budú vás neudavne celobodovať od náboženského kresťanstva, pričom ich argumentom bude prirodzene všeobecná veda, ale to, že konkrétne všeobecne prijímané teórie ako napr. princíp "veľkého treeku" v astronómii alebo tzv. entropický princíp skôr zodpovedajú kresťanskému pohľadu na svet ako marxisticko-leninskému, ich jednoducho nezaujíma.

Marxistických rečníkov nezaujíma ani to, že medzi veriacimi je veľa umelcov, vedcov, kandidátov a doktorov všílaja-

kých vied. Neustále bohorovne a protektorsky rozprávajú o veriacich asi tak, ako Európan o prislušníkoch indiánskeho kmeňa z amazónskeho pralesa. Pritom v Pravde sa dočítate, že k veriacim treba pristupovať citlivo ... Nuž, vďaka za tú citlivosť ... Náboženská sloboda v Československu. Kto vidí do vecí, vie, že tieto štyri slová sú absurdnosť sama. Je to vlastne štyroslóvný vtíp. Samozrejme z oblasti čierneho humoru.

V marxistickom chápaní náboženskej slobody u nás skutočne nie je o absurdnosti náhla. Keď sa 25. marca manifestovalo so sviečkami za náboženskú slobodu, spievala sa aj štátna hymna. Ak ste potom čítali Pravdu, povstali pred vašimi očami biserový obraz. Klérofašistickí pohrobkovia, zástancovia podpaľčov slovenských povstaleckých dedín spievali Československú štátnu hymnu ... Tí sú ale rafinovaní! O niekoľko dní na to nám v televíznej pseudobесеde prof. Čelko povedal, že tí demonštranti sú vlastne teroristi, proti ktorým je treba brániť demokraciu. Predstavte si pokojne sa modliacu babičku - teroristku, v rukách sviečku a ruženec, ako zákerne ohrozuje naše ľudovo-demokratické zriadenie! Predstavte si trojročného teroristu v bugle! Že to nedokážete? Tak to ste slabí! Prof. Čelko a tým nemá žiadnu problém. /Problém s tým nemal ani kanovník Stefan Zárečský, ktorý si s Čelkom v onej televíznej relácii veľmi dobre rozumel. Je v tom akási zvrátená logika. Keď môžu byť teroristami starenky a mladé manželky s deťmi, prečo by nemohla zavládnuť sásadná názorová zhoda aj medzi katolíckym kňasom a človekom, ktorý zasvätil život boju proti Bohu? Mali sme ešte živú spomienku na štipujúci plyn z policajných sprejov v nose, hrdle a očiach, keď srnzu minister kultúry v zhode s našou tlačou tvrdil, že ten žiadny silný plyn nebol použitý. Vzápätí si psoťažoval, že nášinec viac verí zahraničným oznamovacím prostriedkom ako našim ...

Načítame teraz do štoridastročného registra absurdností z iného konca. Kedysi bolo zvykom u nás rozpravovať Povstanie, zatiaľ čo jeho účastníci sedeli vo väzení. V Čechách sa oslavovali španielskych interbrigadistov, pričom mnohí z nich tiež sedeli. Oslavovali sa oslobodenie a osloboditeľia a generál Svoboda robili kdeksi účastníkov. Apraposa, oslobodenie ... V juhoslovenských Čechách doteraz každoročne ďakujú za oslobodenie Červenej armáde, hoci ich oslobodili Američania.

Proklamujeme priateľstvo a bratstvo s národmi iných svetadielov, o živote ktorých nevieme takmer nič. Naproti tomu susedné Rakúsko je vraj pre nás cudzí svet, na hraniciach s ktorým je potrebná neustála pozornosť. Tak sú nedávno vyjadřili na stránkach Pravdy najeké dobrovoľné pomocníčky Pohraničnej stráže.

Vždy sme sa učili, že pred vojnou boli uvedomelí tí, ktorí boli členmi KSC. Zároveň je zrejme, že to boli práve tí ľudia, ktorí považovali najväčšieho zločinca ľudských dejín /tak označil nedávno Stalina sovietsky časopis Ogonok/ za najväčšieho dobrodincu ľudstva a Sovietsky zväz za raj na zemi. Čiže pojmy "uvedomelý" a "úplne pomýlený" sa nemusia navzájom vylučovať ...

Dnes existuje veľmi jednoduchý recept na odhaľovanie absurdít. Stačí vziať dva články z novín, jeden prevzatý zo sovietskej tlače a druhý z našej, aby mali nojaký styčný bod. Nebudete sa stačiť ľudovať. Dosviete sa napríklad, že po roku 1939 náš národ v doba temna vzhliadal k Sovietskemu zväzu ako k svojej nádeji /tak sa vyjadril pred pár mesiacmi Jozef Lenárt/.

Zdôrazňujem, že tu nikto neglorifikuje slovenský štát! Vieme o odsune Židov, vieme o ňom aj iné veci. Vieme však i to, že sa jeho trvenia tu bolo až do Povstania obdobie relatívneho pokoja. Trebuje sa, že sa slovenského štátu nebol až do Povstania udelený žiadny trest smrti. Zo sovietskej tlače sa dozvedáme /vedeli sme to aj predtým/, že v tých rokoch v Sovietskom zväze - v tom "zdroji nádeje" - žijú v lágrach milióny nevinných ľudí a popravy sa konali denne desiatky /v roku 1937 tá boli veri stovky popravy denne/. Ono nie je temno ako temno. Je také temno, že v spoločnosti priateľov prídete do kaviarne a pokrikujete ľudákov, kým vám čašník neprinesie kávu. A je aj také temno, že vás o druhú v noci vytiahnu z postele a už vás NIKDY NIKTO viac neuvidí.

Netvrdím, že na výroku J. Lenártu nebolo nič pravdivé. Samozrejme, že ani železná nie celý národ, ale boli takí, čo tak dúfali. Absurdnosť je v tom, že toto ich trápne alebo skôr tragické nepochopenie skutočnosti, túto ich neznalosť faktov pídava J. Lenárt ako jednoznačne pozitívnu vec. Kto vie, koľkým z tých, čo sa tak nádejali, priniesol stalinizmus väzenie alebo smrť ...

Ináč sa v článkoch zo sovietskej tlače dočítate, že po druhej svetovej vojne bol stalinizmus exportovaný aj do krajín, ktoré oslobodila Červená armáda. V našich novinách zas nedajú dopustiť na pokračujúcu gottwaldovské tradície ...

V súvislosti s dvadsiatym výročím okupácie vojskami Veľavejskej zmluvy ul v sovietskej tlači prečítate, že Brežnev a spol. boli nezdopovední cynici, demagogovia, kľamári, úplatkáři, protekcionári, ochrancovia sločineckých mafii, usurpátori nezašlúžených vysokých významení, tvorcovia systému, v ktorom všetku moc zhromaždilo vo svojich rukách pár stoviek ľudí a obyčajný občan neznamenal nič. A v našej tlači tejto napísané, že títo istí ľudia v roku 1968 s obavami o budúcnosť ľudstva a budúcnosť socializmu u nás sledovali vývoj v Československu, trpezlivo a jemne nás varovali, slovensko-bratsky upozorňovali, a keď to už ináč nešlo, ochotne a nezištne sa nám ponáhľali na pomoc. Asi to boli schizofrenici ... Alebo sme už schizofrenici my?

Spisovateľ Miloš Krpá si pri príležitosti tohto nebláhneho výročia v Pravde na nedelu psoťažoval, že v roku 1968 naša tlač očierňovala Sovietsky zväz, hoci sme vtedy nepísali ani desatinu toho, čo teraz píšete o svojej minulosti v samotnom Sovietskom zväze. Miloš Krpá si v tomto článku spomína tiež na to, ako sa obával o budúcnosť vlasti spolu s kolegom Milanom Lajčikom, ktorý päťnásť rokov predtým napísal oslavnú báseň, v ktorej sa raduje nad popravou Slinga, Clementisa a nad uväznením Husáka ...

Ono tak či tak nie je v ľudských silách vymenovať všetky tieto veci. A čo si o tom myslí národ? Nuž, mienka národa - to je ťažká vec! Na jednej strane síce počujeme, že národ je uvedomelý, podporuje politiku strany a pod vedením komunistov plní národné úlohy, ktoré pred ním kladie prestavba. Na druhej strane sa zase dočítame, že tento uvedomelosť má veľmi krátku záručnú lehotu. Vraj stačí pár relácií vo vysielaní zahraničného rozhlasu a národ je hneď rozčítvaný, demonštruje po tisícoch a po státisícoch podpisuje petície. V posledných mesiacoch sa mi vidí, že národ medzi uvedomelou smrkutosťou priam kmitá ... No veď uvidíme.

V.J.

Prečítajte si!

Naši vedúci straníci a štátni činitelia veľmi radi a často vyhlasujú, že u nás nie je diskriminácia veriacich, že je u nás plná náboženská sloboda. Možno tomu nazvať aj veriaci a práve im odporúčam do pozornosti dvodník z Nového Slova č.38 o nosení krížikov /autor sa podpísal ako V.A.Daniel/. Tú časť, ktorá ma najviac zaujala, budem citovať deld:

"Pripomenieš si príhodu spred pár rokov, ktorú ti rozprával známy. Mladá absolventka strednej školy, navyše zo priateľskej rodiny, nastúpila k nemu do práce. Pár dní, vravel, som ju len tak sledoval, vari na to príde. Napokon som si ju zavolať, či si uvedomuje, že verejným nosením krížika prinajmenšom čudne pôsobí v našom kolektíve a okrem toho vrhá isté svetlo aj na svojich rodičov."

Nuž vidíte, súdruhovia, ako tie vaše slová vyzerajú v praxi. Keď sa mladý človek nosením krížika prihlási ku kresťanstvu, podľa názoru svojho vedúceho "prinajmenšom čudne pôsobí v kolektíve" a dokonca "vrhá isté svetlo aj na svojich rodičov". A to je presne to, čo my považujeme za diskrimináciu veriacich a čo aj diskriminácia je. Pravdaže sú aj iné formy diskriminácie veriacich - napríklad pri výbere pracovníkov na vedúce miesta, pri prijímaní žiakov do škôl atď. Ak náhodou aj do týchto tém Nové slovo načrie, radi vám dáme vedieť. Veď vy, súdruhovia, iste nechcete vedome kľamať a predstierať, že veriaci sú plnoprávni občania tejto krajiny.

/deseu/

DEMOKRACIU PRE VŠETKÝCH /Manifest hnutia za občiansku slobodu/

Dobrá čas na prácu vektu politickú.

Vstúpme do priestoru, ku ktorému chovajú ľudia všeobec-
nú nedôveru vlnu tých, ktorí ho po desaťročí okupujú svo-
jou diktatúrou a svojou nekompetentnosťou.

Tento priestor musí byť rehabilitovaný. Politika sa opäť
musí stať miestom pre výraz a uplatnenie skutočných záujmov
spoločnosti.

Výsledná bilancia sedemdesiatročnej existencie českoslo-
venského štátu nie je radosť. Žijeme v doba hlbokého mravné-
ho úpadku celej spoločnosti, žijeme v nedemokratických pomé-
roch, v pomeroch omeškaných národnej a štátnej suverenity; upa-
dáme hospodársky a technologicky; tvorčí potenciál spoločnos-
ti je trvale dusený centrálnou manipuláciou; životné prostre-
die je u nás stále odpudzujúcejšie; príslušníci nových a no-
vých generácií snečujú opustiť svoju vlasť; naša krajina,
kedysi jedna z najvyšeších v Európe, klesá dnes medzi naj-
sazatejšie.

Súčasnosť má si túto krízu uvedomuje a určité dielce refo-
rmy vyhlasuje a chystá. Nie je však ochotná prerušiť svoj
vlastný tieň a zrieknuť sa svojho totalitného spôsobu vlády,
ktorý je najvlastnejšou príčinou tejto krízy.

Preto je najvyšší čas, aby do politiky vstúpila samotná
spoločnosť, to znamená my všetci.

Vychádzajúc z tejto požiadavky doby, spraviť o mnohoročnú
snehu Charty 77 pravdivo popisovať pomery v našej krajine a
povzbudiť prácou ďalších nezávislých iniciatív v českosloven-
sku i v iných krajinách sovietskeho bloku, rozhodli sme sa
ustanoviť Hnutie za občiansku slobodu. Chápeme ho ako voľné
sdruženie slobodne vznikajúcich a slobodnému centru nepodriadených
politických skupín a klubov v rôznych miestach našej republi-
ky, v ktorých sa budú zúčastňovať ľudia, ktorým nie je
ľahostajná budúcnosť našej vlasti, ktorí sú pripravení k o-
tvorennej rozprave o všetkých politických otázkach, ktorí re-
spektujú princíp plurality a ktorí sú ochotní sa priamo po-
liticky angažovať, či už usporiadávaním diskusných fór na
pracoviskách alebo v obciach, presadzovaním rôznych všeob-
ných i miestnych požiadaviek, úsilím o nezávislú kandidatúru
vo voľbách do zastupiteľských zborov, alebo inak. Hnutie za
občiansku slobodu by teda malo byť priestorom slobodného pre-
javu politickej vôle občanov a teda i prostredím pre kryštalizá-
ciu rôznych konkrétnejšie politicky a skupinovo orientovaných
ánov.

Ako východiská k úvahám, sme si na rozpracovanie či naj-
všeobecnejšie princípy predkladáme všetkým svojím spoluobčanom,
a teda i všetkým potenciálnym účastníkom Hnutia za ob-
čiansku slobodu, niekoľko základných myšlienok a cieľov, na
ktorých sme sa zatiaľ zhodli.

1. Našou tradíciou je demokracia

Prírodných udalostí v našich nedávnych dejinách
si mnoho Čechov a Slovákov kladie otázku, či bolo náde bdať
Rakúsko a ustanoviť československý štát, ktorý - ako malá kra-
jina v centre Európy - môže ťažko odolávať tlakom svojich sil-
nejších susedov. Túto ľudia zabúdajú, že Masaryk a jeho spola-
pracovníci - Čechi i Slováci - chceli vznik našej republiky
ako súčasť epochálnej demokratickej revolúcie, smerujúcej k
Európe, ako prístupne sa sjednocujúcemu spoločenstvu demokra-
tických štátov. Ich predstava vychádzala z námkov moderného
sveta, v ktorom všetky spoločenské sily túžia po rovnoprávnom
uplatnení a v ktorom budú hranice medzi národnými a štátnymi
nutne strácať význam. Všeobecne to teda nebola koncepcia provin-
ciálna či šovinistická. Akokoľvek sú európske dejiny posled-
ných desaťročí trpké, napriek tomu sa Masarykova dlhodobá kon-
cepčia potvrdzuje ako zmysluplná: nasvedčuje tomu napríklad
proces stále hlbšieho sjednocovania v rôznosti, ktorý už dlhšie
dobu prebieha v západnej časti nášho kontinentu. Veľká ohro-
zenie, vojnové či ekologické, ktorému musíme dnes Európa a svet
čeliť, nemožno však natrvalo odvrátiť, ak sa bude ideál demo-

kratickej jednoty naplniť len v jednej časti Európy. Preto si
stále viac ľudí na Západe i na Východe uvedomuje, že jediná
cesta pre nás všetkých je usilovať sa plnú demokraciu v celej
Európe, teda i v tej jej časti, v ktorej žijeme my. Sme pre-
vedení, že je to jediná možná cesta i pre československo.
Napriek tomu zatiaľ spôsob, akým sa bude naša krajina k demokra-
cii uberať a aké formy bude mať táto demokracia mať. Iba ná-
vrat do minulosti je nemožný. Napriek tomu sa však domnieva-
me, že ideály a hodnoty a ktorých sa zrodil náš štát a skúse-
nosti - dobré i nedobré - ktoré vo svojom prvom desaťročí
získal, predstavujú veľké a inšpiratívne dedičstvo, o ktoré
sa dá oprieť.

O čo by nám teda predovšetkým malo ísť je skutočná demok-
racie. Teda demokracia pre všetkých. Demokracia ako systém,
zložený na duchovnej, politickej i hospodárskej pluralite a
na vzájomnej tolerancii.

Bez celkovej mravnej zrelosti spoločnosti a nového rozvoja
jej tvorčích schopností, teda iba s nejakým úradným rozhod-
nutím sa ľudská demokracia nesrodí - ale bez budovania demo-
kratických štruktúr sa nemôže nikdy naplno rozvinúť a uplat-
niť mravná a tvorivá energia spoločnosti. Jedno teda musí
ísť ruka v ruku s druhým: občianska statočnosť jednotlivcov
a tvorba nových spoločenských pomerov a štruktúr.

2. Politický pluralizmus

Ako stúpenci slobody ducha sa chceme zasadzovať o to,
aby ľudský svetový názor nebol štátnu nadradený nad iné názo-
ry a aby také nadradenie nemalo teda oporu v ustave či v iných
zákonoch; jedným spôsobom pre túto rovnosť zmyslenie, res-
pektíve jeho prejavu by malo byť to, že neplatí pre tých, kto-
rých ju sami preukázateľne neuznávajú a obmedzujú. Ako stúpen-
ci demokracie sme proti tomu, aby bola v ustave zakotvená ve-
dúca úloha KSČ alebo akokoľvek inej politickej strany, či
širšieho združenia organizácií, ktorá by si prívlastňovala
právo vystupovať za všetkých. Nech vládne ten, kto si vydoby-
je dôveru občanov; ak ju stratí, nech odovzdá vládu tomu,
kto dôveru získal. Z principiálnych dôvodov odmietame povýše-
nie akokoľvek spoločenskej skupiny nad iné skupiny. Občania
nemajú byť rozdelení do vyšších a nižších kategórií, musí byť
smešná nomenklatúra a kádrové strupy, ľudský politický ná-
zor nesmie byť vopred kodifikovaný ako morálny spôsoblosti
pre výkon verejnej funkcie.

3. Nová demokratická ustava

Z týchto zásad by mala vychádzať nová československá
ustava, ktorá by najvyššie jednotne zaručovala občanom rov-
nosť pred zákonom a všetky základné občianske práva, vrátane
práva na slobodu myslenia, prejavu, zhromažďovania, združova-
nia a uplatňovania politickej vôle.

Táto ustava nesmie spochybňovať československú štátnu su-
verenitu.

Ďalej musí zaručiť všetkým občanom právo slobodne cesto-
vať, opustiť svoju vlasť a opäť sa do nej vrátiť; fenomén exi-
lu by mal teda stratiť zmysel. Pokiaľ je v nejakých mimoriad-
nych prípadoch nevyhnutné toto právo obmedziť, musí byť také
prípady už v ustave jasne definované a musí byť výslovne zák-
zané, aby sa akokoľvek iným zákonom, vyhláškou alebo svojvo-
ľnou interpretáciou mohlo toto obmedzenie snežovať. Bez vlast-
ného súhlasu nemôže byť žiadny občan zbavený štátneho občian-
stva.

Ustava by mala zaviesť inštitút referenda o niektorých
otázkach závažného celospoločenského významu; posilniť právom-
oci prezidenta republiky; zaviesť jeho všeobecnú voľbu; zria-
diť správne súdnictvo. Je nevyhnutné, aby bol riadený ústav-
ný súd ako najvyšší orgán obrany ústavnosti.

Budúca ustava by síce mala byť vo svojich základných
princípoch úplne jasná a jednoznačná, ale zároveň by mala byť
stručná a nemala by nadmerným množstvom zbytočných podrobnos-
tí /napríklad v oblasti štruktúry štátnej správy/ znepoko-
vať možnosti ďalšieho vývoja.

Zvláštny zákon o voľbách a politických organizáciách, kto-
rý by v duchu takejto demokratickej ustavy umožňoval slobodnú
politickú činnosť a konkretizoval spôsob, ktorým sa môžu
rôzne typy občianskej reprezentácie uchádzať o priazeň voli-
čov a o účasť na správe verejných vecí, by mal byť vydaný sú-
časne s novou ustavou.

Prírodným výrazom Elenitej kultúrnej spoločnosti a prírodným zásema jej politického života je a vždy bol život spolkový. Preto je treba súčasne s novou ústavou vydať i nový spoličovací zákon, ktorý by túto oblasť neumŕtvoval, ale naspak jej dovolil ožiť.

Samosrejne vieme, že ani najlepšia ústava sama osebe a automaticky nezaručí ešte skutočnú demokraciu. Avšak určite by samotné presadenie demokratickej ústavy v našich pomeroch znamenalo k nej určite veľký krok.

4. Obnoviť právny poriadok

Právna kultúra, právne vedomie a právne istoty v našej krajine upadajú. Prvým krokom k ich povzneseniu by malo byť postupné prebudovanie celého právneho poriadku. Musí byť zjednodušený, sprehladený a zbavený všetkých svojich totalitných prvkov.

K tomu je treba predovšetkým, aby bol celý právny poriadok uvedený do bezpodmienečného a šiadne dýchbné manévry neumožňujúceho súladu so zásadami Všeobecnej deklarácie ľudských práv, ktoré sú kodifikované v praktických ľudských právach a v ďalších medzinárodných normách, ktoré náš štát už prijel.

Je potrebné po novom kodifikovať trestné právo, z ktorého musia byť vylúčené všetky politicky zneužíteľné a demokratickej ústave odporujúce prvky, práva občianske, hospodárske a správne a to tak, aby bol medzi individuálnymi a spoločenskými právmi vyvážený vzťah.

Musí byť obnovená úplná nezávislosť súdov, zaručené práva obhajoby a verejná kontrola justičnej praxe. Advokácia by mala byť samosprávnou organizáciou a obhajca by mal mať pred súdom tie isté práva, aké má prokurátor. Zriadenia správneho súdnictva by mala byť funkcia prokuratúr obmedzená na zastupovanie štátnej žaloby v trestnom procese.

Je potrebné vypracovať nový projekt väšestva, taký, ktorý by odpovedal moderným poznatkom a skúsenostiam, ktorý by previedol väšestvo do civilnej správy a humanizoval ho. Uväšnený občan nesmie byť pod zámlenkou prevýchovy fyzicky ani duševne ponížovaný a pracovne vykorisťovaný. Väzba by mala byť uvažovaná na vyšetrovaných len vtedy, ak je to preukázateľne nevyhnutné a mal by v nej byť rešpektovaný princíp presumpcie neviny.

Úpravou zákona o ZNB a príslušnou výchovou by mali byť všetci príslušníci ZNB vedení k tomu, aby si počínali ako občania, úlohou ktorých je ochrániť a nie im panovať. Bezpečnosť by mala podliehať kontrole zastupiteľských zbórov i verejnosti.

Štátna bezpečnosť, tento mohutný, obávaný, všadeprítomný a všemocný nástroj na mocenskú manipuláciu občanov, ktorého faktické pôsobenie mnohonásobne presahuje i rámec všetkých jej súčasných právomocí, by mala byť premenená na nevyhnutnú protispionážnu a protiteroristickú službu a v dôsledku toho by mal byť radikálne znížený počet jej príslušníkov.

Reforma hospodárskeho systému bude vyžadovať dôkladnú premenu hospodárskeho práva. Neprehľadný spleť najrozličnejších zákonov a ich noviel, vyhlášok a nariadení je potrebné nahradiť čo najjednoduchším, zrozumiteľným a pokiaľ to bude možné stabilným právnym kódexom, ktorý by dával podnikom i jednotlivcom istoty o tom, akými pravidlami sa riadia jednotlivé druhy hospodárskej činnosti.

Je potrebné zjednodušiť a humanizovať i sociálne právo, bytové a predovšetkým správne právo: občan musí byť zbavený strechu z úradníkov ako akajsi súdovej vrchnosti a úradníci musia podliehať kontrole zastupiteľských zbórov i verejnosti; je nemyšliteľné, aby napríklad poslanci národných výbórov boli iba privešaní či zdobení ich operatívou. Ak národný výbor nemá byť iba výmechom svojmu menu, nežože si ani jeho aparát počínať autoritatívnejšie ako si počínala niekdajšia feudálna správa.

5. Zachrániť životné prostredie

Našej krajine a zdraviu nás všetkých hrozí vážne nebezpečenstvo. Vzduch je otrávený exhalátmi, vodné toky priemyselnými splaškami, pôda a potraviny umelými hnojivami, naše lesy prehrávajú v chemickej vojne a sú barbaricky ničené ako ľahký zdroj suroviny pre drevársky priemysel krajín, ktoré si svoje lesy chránia. Stále viac ľudí je nútených žiť v páchmúrnych kasárenských sídliskách; ich výstavba je takmer bez výskvu opiera o dávny prekonaný panelový technológiu; život v týchto sídliskách pustne a plodí nové sociálne problémy. Stavíme gigantické elektrárne, ktoré ničia rozsiahle územia a ich ekrosystémy a pritom je náš zvestý priemysel v plytvaní energie

na jednom z popredných miest v Európe. Uvítame síce každú čistiacu stanicu, ktorá bude u nás vybudovaná, avšak zároveň si uvedomujeme, že čistiacie stanice ešte samy osebe situáciu nevyriešia. Je potrebné zásadne zmeniť myslenie a prax v celej našej ekonomike a pochopiť konečne, že z perspektívneho hľadiska sú ekologicky závažné prevádzky súčasne i ekonomicky nevýhodné. Nemôžno už ďalej vykorisťovať vlastnú budúcnosť a sa okamžitý ekonomický efekt platiť tým, že naši vnuci budú obklopení puštnu. Sme presvedčení, že pluralistická ekonomika - schopná pružne reagovať na skúsenosť ľudí i na poznávanie vedy - túto revolučnú zmenu ulahčí. Ulahčí ju, ale nezaručí. Musí k tomu prispieť i organizované a odvážne prejavované vôľa všetkých tých, ktorí si uvedomujú skazenosť dnešnej praxe. Pri zásadných do životného prostredia je treba prihliadať k mienke obyvateľov príslušnej oblasti a rešpektovať ich názor.

6. Cesty k hospodárskej prosperite

Naša skúsenosť ukázala, že bez plurality politickej nie je možná ani pluralita hospodárska a že bez hospodárskej plurality zastáva a chradne i ekonomika krajiny. Preto až taká premena politického systému, akú máme na mysli, môže otvoriť dvere k najsaj radikálnej hospodárskej reforme, ktorá by vyslobdila podniky z útlaku centrálnej byrokracie. Podnikovú sféru je možné tvorivo ovplyvňovať finančnými nástrojmi, cieľavedomou podporou perspektívnych odvetví a predovšetkým obnovou princípov ponuky a dopytu, konkurencie a peňažno-tržných vzťahov.

Domnievame sa, že prirodzenou súčasťou tejto radikálnej hospodárskej reformy by malo byť hľadanie nových foriem spoločenského vlastníctva podnikov, vrátane foriem samosprávných. Sme za rozsiahlu podporu družstevníctva, sme za pluralitu rôznych typov vlastníctva a rozhodovania a za také podmienky, ktoré by umožňovali rôznym hospodárskym sektorom a podnikom hľadať také formy, ktoré by najlepšie zodpovedali ich špecifickým potrebám, najlepšie uplatňovali ľudskú podnikavosť tým by aj najlepšie viedli k ich prosperite.

Nevyhnutná je úplná obnova úskromného podnikania v sfére živnosti, remesiel, malých a stredných podnikov, časti poľnohospodárstva a v kultúre. Tam, kde samotní roľníci dajú prednosť rodinnej farme alebo dlhodobému prenájamu pôdy od družstva, tam by im to malo byť umožnené, pretože tam bude i nádej, že ich vlastný prospech sa vo svojich dôsledkoch premení na prospech celospoločenský. Bez iniciatívnej časti súkromníkov, malých družstiev a malých samostatných podnikov sa nedajú zabezpečiť uspokojivú službu obyvateľstvu, pestnosť spotrebnejho tvaru, rozvoj výnálezovstva. Túto sféru bude treba veľkorysne podporovať poskytovaním dlhodobých úverov ako i doňvými úľavami a materiálnou pomocou v počiatkoch. Zároveň by tu mohli vzniknúť nové pracovné príležitosti pre tých, ktorí ich budú strácať v dôsledku nevyhnutnej redukcie prebujnej administratívy a rušenia nerentabilných prevádzok. Toto podnikanie musí mať právnu základňu, ktorá zaručí, že jeho účastníci nebudú pripravení o plody svojej práce.

Pokiaľ ide o veľký priemysel, ten bude potrebné prebudovať tak, aby v ňom hľadisko rentability nebolo podriadené hľadiskám politickým, ako je umelá zamestnanosť alebo preferencie, vyplývajúce z neprirodzených medzinárodne-ekonomických vzťahov. Československá ekonomika by sa mala prirodzene vliečiť do svetovej ekonomiky, ktorá je založená na všeobecne výhodnej medzinárodnej delbe práce.

7. Slobodný duchovný život

Ziadny problém tejto krajiny nebude vyriešený, ak nebude možná o ňom na verejnosti slobodne hovoriť a písať. Duchovný život, kultúra a vznamovacie prostriedky sú čias ako mozog alebo nervové tkanivo spoločnosti, je to totiž nástroj jej sebauvedomovania, ohníka jej poznania a sebaopoznania, miesta, kde odkrýva a utvára svoju mravnú konsistenciu a identitu. Prvý predpoklad všetkých zmien k lepšiemu je teda sloboda kultúry v najširšom slova zmysle.

Určodnostnene by teda mali byť zrušené nielen všetky zjavné a skryté formy cenzúry, ale i všetky centrálne manipulácie tejto sféry. Musí byť umožnené slobodné vznikanie a pôsobenie nezávislých vznamovacích prostriedkov, nakladateľstiev, agentúr, divadiel a iných kultúrnych zariadení a to tak na báze štátnej, ako i na báze družstevnej a súkromnej. Žiadne centrálna drady alebo štátom manipulované tvorivé svazy nemôžu obmedzovať duchovný prejav či rozhodovať o jeho kvalite; posúdiť ho musí verejnosť. Úrady môžu iba vytvárať kultúre materiálne a organizačné podmienky; svazy môžu len zastupovať zamestnanecké, pracovné či sociálne záujmy svojich členov;

žiadny z nich nemôže mať a priori monopolné postavenie a brániť tak vznik iného.

Dôkladne je treba zaoberať i celé školstvo, ktorého súčasnosť úpadok je alarmujúci. Škola nie je ani zďaleka iba miesto, kde sa pripravujú mladí ľudia na povolanie, ktoré potrebuje národné hospodárstvo a už vôbec nemôže byť prístriedkom na akukkoľvek ideologickú inštitucionalitu alebo modelovanie poddajných a samostatného myslenia neschopných obyvateľov. Malo by poskytovať nenasaj všestranné vzdelanie, vychovávať slobodného ducha, dávať ľuďom rozhodáť a pomáhať im v morálnej orientácii vo svete. Preto i do školstva by mal preniknúť princíp názorovej a inštitucionálnej plurality. Mala by byť zaručená nedotknuteľnosť akademického pôdy, mali by byť odstránené politické hľadiská pri výbere učiteľov, žiakov a poslucháčov alebo pri udeľovaní akademických hodností; všade by mali rozhodovať iba nadanie, odborná spôsobilosť a ľudské hodnoty.

I vo vede by malo byť umožnené vznikanie rôznych samostatných pracovísk, výskumných ústavov, vývojových dielní, či už dotovaných štátom alebo jednotlivými podnikmi, družstvami, organizáciami alebo nadáciami. Vo vedeckom svete je už dávno samozrejmosťou úplne slobodný pohyb ľudí a myšlienok; ak nebudú opäť umáňaný, diplómne na to predovšetkým my sami.

9. Sloboda viery

Duchovná pluralita neznamená len rovnosť a vzájomný rešpekt ľudí rôzne zmysľajúcich, ale i ich navzájom rešpektívne právo prejavovať svoje zmysľanie v príslušných inštitúciách a na verejnosti. Plne preto podporujeme požiadavku na odluku cirkvi od štátu a požiadavku, aby veriaci mali u nás tie isté slobody, aké majú vo všetkých civilizovaných krajinách. I sloboda pôsobenia mužských a ženských rehoľných spoločenstiev musí byť podľa ich starožitných tradícií zaručená. Množinská sloboda nie je len záujem dielčích komunit, ale záujem nás všetkých. Pokiaľ nebude môcť kresťan žiť nenasaj ako kresťan, zatiaľ nemôže ani nikto iný, ba ani ateista, žiť plným spôsobom ako ten, kým sa cíti byť. Štátny dozor nad cirkvami je amorálny, pretože vnútra do spoločnosti nerovnosť: časť občanov podlieha pre svoju vieru ešte inému - a priamo v zákone zakotvenému - obmedzeniu, ako všetci ostatní. Z historického hľadiska považujeme za nesmierne dôležité, že sa v nedávnej dobe práve katolíci postavili v takom rozsahu za práva veriacich i práva občianske.

9. Nezávislé odbory

Pracujúci musia mať právo zakladať odbory zdola, organizovať sa v nich takým spôsobom, ktorý uznajú sami za vhodný a vyjadrovať ich prostredníctvom svoje skutočné zamestnanecké a sociálne záujmy. Skúsenosti jasne ukazujú, aké je dôležité právo i v odborovom živote. Monopolné, štátom riadené odbory, ej keby sa pokúšali pracovať čo najlepšie, nemôžu za samotnej svojej podstaty byť ničím iným, ako iba jedným z ďalších nástrojov totalitnej moci. Ak nemá byť jediným zamestnávateľom všetkých pracujúcich štát a ani jediným povoleným predstaviteľom ich záujmov, potom už vôbec nemôže byť nenasaj obojakým. Odbory musia byť nezávislé na štáte i na zamestnávateľovi, ak majú plniť svoju pravú funkciu, ak má právo fungovať ekonomika a ak sa nemajú ďalej prehĺbovať latentné sociálne problémy.

10. Proti militarizácii spoločnosti

Z mnohých rôznych dôvodov, od morálnych a sociálnych až po medzinárodné politické a hospodárske, považujeme za veľmi aktuálne podstatné okrátenie vojenskej služby, zavedenie náhradnej služby pre občanov, ktorým ich svedomie nepovoľuje nosiť zbraň, zníženie a zverejnenie vojenského rozpočtu, humanizáciu vojenskej služby, zrušenie všetkých polovojenských organizácií, či zákonom nepovolených zbrojových zložiek a demilitarizáciu výchovy detí a občianskeho života vcelku. Doterajšia situácia v tejto oblasti je reliktom stalinizmu. Zároveň žiadame, aby bolo zahájené jednanie o odchode sovietskych jednotiek z Československa, argument, že tu musia byť kvôli strategickému rovnováhe neuznávané, lebo to boli práve tieto jednotky, ktoré strategickú rovnováhu svojím príchodom porušili a ktoré dnes prispievajú k asymetrii vo sfére konvenčných síl v Európe, ktorá priznáva samotnú Varšavskú zmluvu.

11. Národná svojbytnosť

Československo vzniklo ako prvý spoločný a zároveň vlastný štát dvoch príbuzných národov, Čechov a Slovákov a zároveň ako štát s veľkými národnostnými menšinami. Pred dvadsiatimi rokmi sa práva stala federáciou. Myslíme si však, že táto federácia stratí zmysel, ak zostane natrvalo len administratívnu formu centralistickej a nedemokratickej moci. Federalizovanú totalitu musíme nahradiť federáciou demokratickou, pretože

len táto môže fungovať ako nezmäknulovateľný výraz vôle našich národov k spoločnému štátnemu životu a zároveň im umožňovať nenasaj svojbytný rozvoj, ktorý vyrastá z ich autentických túžieb. Oníle i demokratickú pluralitu by malo byť aprevádzané zosilneným porozumením pre prirodzenú odlišnosť spoločenských štruktúr, ako sa bude prejavovať v oblasti národných republik i v živote menšín.

Demokratický vzťah väčšiny k národnostným menšinám, ktoré žijú v Československu, t.j. k Maďarom, Poľakom, Nemcom a Rusinom, by sa mal vyznačovať oveľa hlbším rešpektom k tomu, aké práva smutné tieto menšiny žiadajú a k spôsobom, akým ich samy naplňujú. Občanom ruskej a židovskej národnosti je treba priznať etnickú individualitu a práva, ktoré z toho vyplývajú.

Nás navidiť štát má nemálo trpkých skúseností s nedostatkom dety k národnostným rozdielom, či už tento nedostatok prejavoval on sám, alebo štáty, ktoré ho obklopovali. Už len preto by mal mať pre národnostné otázky väčší zmysel, aký má dnes vinou systému, ktorý v ňom panuje.

12. Československo - súčasť Európy

Čestu Československa k demokracii chápeme ako integrálnu súčasť širšieho procesu, ktorý s rôznou intenzitou a v rôznych podobách prebieha dnes vo väčšine krajín sovietskeho bloku. Občanin sa začínajú hlásiť k svojim slobodám a vlády si začínajú uvedomovať, že sa totalitný systém dostáva do slepej uličky.

Tento proces nespájame samozrejme so znehou násilne rozbiť vzťahy, ktoré medzi našimi krajinami vznikli historicky, ale s priamou ich premeniť na vzťahy tiež demokratické, založené na rovnoprávnosti a plnom rešpekte k vôli a záujmom všetkých zúčastnených. Neamerujeme teda k destabilizácii, nestate a roztržkám, ale naspak k prekročeniu pozostatkov stalinistickej imperiálnej politiky. Ide nám zároveň o rozchod s dedičstvom studenej vojny, s tradičnou politikou rovnováhy záujmov dvoch veľmocí v Európe a s pochybným presvedčením, že jediné, čo je možné urobiť pre mier, je upevňovať status quo. Trvalý a pravý mier môže byť založený len na vzájomnej dôvere svojprávnych národov a demokratických štátov. Táto dôvera sa však nezrodí v kabinetoch diplomatických vyjednávateľov. Tam sa môže premeniť do konkrétnych výsledkov, len ak sa zrodí a rozvinie najprv v európskej spoločnosti ako celku. A to sa môže stať len vtedy, keď sa začnú ľadia konkrétne, prakticky a každodenne presvedčovať o tom, že rastie rešpekt k právam občanov i národov - a to predovšetkým v tej polovici Európy, kde ho doposiaľ bolo najmenej. Len s týmto predpokladom sa stane demokratická integrácia Európy reálnou.

Ako je zrejmé, naše úsilie o demokratizáciu nie je teda namierené proti žiadnemu štátu či národu, ale naspak chce byť súčasťou dlhého zápasu o nezájstné porozumenie, nepredstierajú dôveru a stále autentickjšiu spoluprácu všetkých. Teda zápasu, ktorý by mal vyústiť v to, čo kedysi T.G. Masaryk nazval "ľudskosťou ako priateľským všetkom".

Nie sme utopisti ani netrpezlivci a vieme dobre, že cez noc sa Československo nestane demokratickým a prosperujúcim štátom. Pred nami všetkými je ešte mnoho neľahkej práce. Jej začiatok však už nemôžeme odkladať, nemôžeme už na nič čakať. Príliš mnoho nebezpečných mocí sa sťahuje nad súdobou civilizáciou a príliš je hlboká kríza, v ktorej sa ocitá naša vlasť, aby sme si taký prepych mohli dovoliť.

Vyzývame všetkých svojich spolubčanov, aby sa spôsobmi, ktoré sami uznajú za najvhodnejšie, vydali po ceste, ktorú navrhuje. Môžu tak urobiť nielen svojím podpisom pod tento manifest, ale akoukoľvek konkrétnou prácou pre víťazstvo demokracie v našej krajine.

V Prahe, Brne a Bratislave 15. októbra 1988

Kontakt s hlutím za občiansku slobodu možno nadviazať a podpísať jeho úvodného manifestu na Slovensku oznámiť na tieto adresy:

Ján Čarnogurský, Adlerova 10, Bratislava-Dúbravka 800 00
Milon Šimečka, Pražská 35, Bratislava 811 04, telefón 409245

Útok na biskupa Korca

Dňa 17. septembra 1988 vo večerných hodinách zabránili príslušníci bezpečnosti biskupovi Jánovi Korcovi, aby sa mohol účastiť púte do Šaštína. Na ulici neďaleko jeho bytu ho vysvali, aby nastúpil do auta a išiel podať vysvetlenie podľa zákona na miestne oddelenie VB. Keď to biskup odmietol s odôvodnením, že sa nejedná o žiadne vysvetlenie, príslušníci bezpečnosti ho chceli s použitím sily donútiť, aby do auta nastúpil.

Toto použitie násilia voči katolíckemu biskupovi je incident, ktorý sa v istom zmysle vymyká z postupov, ktoré boli voči katolíckemu biskupovi práve v posledných 20 rokoch.

Biskup je nástupca prvých apoštolov. Hodnosť biskupa je dvietisícročná inštitúcia, ktorá má celosvetový charakter a vážnosť. Okrem náboženského rozmeru nesie v sebe i kultúrny rozmer, takže i sekularizované štáty vo svete prístupujú k tomuto úradu s patričným rešpektom.

Miera tohto rešpektu je merítkom kultúrneho nazerania vlády i obyvateľstva.

Úrad biskupa je pritom úrad čisto cirkevný, to znamená, že jeho vážnosť nevyplýva z toho, či niektorý biskup má alebo nemá súhlas štátnych úradov k verejnému účinkovaniu.

Incident, ktorý sa stal 17.9.1988 večer na Vranovskej ulici v Bratislave, neďaleko bytu pána biskupa je incidentom proti katolíckemu biskupovi práve v horepomenutom zmysle - ako voči osobe, tak i voči úradu. Je to však i konfrontácia istého kultúrneho nazerania. Táto konfrontácia však neprebíha len na úrovni vzťahov katolíckej Cirkvi a štátnej moci, ale tiež vo vnútri každého človeka, ktorý žije v tomto štáte.

Každý človek by si mal vyriešiť svoj postoj k istým všeobecne a dávno uznávaným kultúrnym hodnotám - bez ohľadu na to, či patrí alebo nepatrí do niektorej cirkvi alebo ideologickej skupiny. Ako si tento svoj postoj vyrieši, tak bude vyzerať i celá naša budúcnosť.

Prípád biskupa Korca je prípadom každého z nás. Pánu biskupovi vyjadrujeme svoju solidaritu a detu!

J.D.

RECENZIA

M.S.Gorbačov: Prestavba a nové myslenie pre našu krajinu a pre celý svet

V auguste 1987 zmizol Michail Gorbačov na celý mesiac a oči verejnosti. Západná tlač už začala špekulovať o rozporoch v Kremli a o mocenskom úpadku Gorbačova. Po mesiaci sa Gorbačov objavil, usmiate a možno aj trochu opitý a oznámil, že napísal knihu. Do konca roka kniha vyšla v mnohých jazykoch, aj v slovenčine /M.S.Gorbačov: Prestavba a nové myslenie pre našu krajinu a pre celý svet, Pravda 1987/.

Michail Gorbačov podáva v knihe celkovú koncepciu svojej politiky, už prevádzkanej aj zamýšľanej, vrátane jej ideologickej základne. Je to dosť neobvyklý počin u sovietskeho vedúceho predstaviteľa pri moci. Niečo podobné by sme našli u mnohých amerických prezidentov, ale v Sovietskom zväze ozda len u Lenina. Záujem o knihu je pochopiteľný a odôvodnený.

Tematika knihy je rozsiahla a nie je jednoduché zvoliť zorný uhol, z ktorého by bolo možné odhaliť jej skutočný zmysel a prípadné nedôslednosti. Nuž, pre účely tejto recenzie nech je zorným uhlom kresťanská sociálna náuka, presnejšie, niektoré jej základné prvky - presvedčenie o prirodzenom práve človeka na individuálnu slobodu, o originalite jednotlivca a o zodpovednosti štátu, o práve človeka na hospodársku aktivitu, vrátane odmietania, o povinnosti jednotlivcov aj štátu dodržiavať zmluvy, o povinnosti štátu pomáhať slabým, o suverenity štátov a o zákaze násilia voči jednotlivcom aj štátom. Takto zvolený zorný uhol zahrnuje presvedčenie, že dodržiavanie uvedených zásad poskytuje optimálny rámec pre rozvoj občanov aj štátov. Ale vráťme sa ku knihe.

Prvý problém, ktorý sa postavil do cesty autorovi Gorbačovovi, bol metodický prvky. Sovietsky zväz vznikol a existuje na ideovej základni marxizmu-leninizmu. Každý sovietsky tajnik sa k nemu hlásil. Hlásil sa k nemu aj Michail Gorbačov. Na druhej strane politika, odvodzovaná vždy od marxizmu-leninizmu, vyvolala v Sovietskom zväze hromadné protesty.

Je to nevyhnutná jej prestavba. Koncepcia prestavby však spracovávala opäť na marxizme-leninizme, Michail Gorbačov to v knihe opakovane zdôrazňuje. Tým je daný rámec prestavby, dŕžka rámec prestavby. Príčiny doterajších problémov aj spôsoby ich odstránenia možno potom uvádzať iba veľmi abstraktne - a práve to Gorbačov číni. Všetko čo píše o minulých problémoch, snie takto: "Naša spoločnosť dozrela pre zmeny, možno povedať, že sa k nim prebýjavovala utrpením ... V istej etape, a osobitne sa to prejavilo v druhej polovici 70-tych rokov, sa stalo to, čo sa dalo na prvý pohľad len ťažko vysvetliť. Spomaľovalo sa tempo rozvoja krajiny, čoraz častejšie dochádzalo k výkyvom v hospodárstve, začali sa hromadiť a vynasrovať ťažkosti, narastali nevyriešené problémy. V živote spoločnosti vznikli stagnačné a ďalšie, socializmu cudzie javy. Utvoril sa akýsi brzdiaci mechanizmus sociálno-ekonomického rozvoja" /str.15/. O všeobecných ani konkrétnych príčinách spomalenia sa v celej knihe nedočíkame. Nedozvieme sa konkrétnejšie ani o budúciach cieľoch prestavby. Majú zahŕňať štruktúrnú prestavbu ekonomiky, zmenu investičnej politiky, prioritný rozvoj strojárstva, vo verejnej sfére glasnosť, demokratizáciu spoločnosti. V knihe sa nepíše, a teda sa nepočíta s obmedzením mocenského monopolu strany, so vznikom legálnych opozíčných politických organizácií, a úplne slobodnou tlačou ani s rozsiahlejším pripustením súkromného podnikania.

Ideologické aj praktické obmedzenosť prestavby - aspoň doteraz - sa najzreteľnejšie prejavuje práve v hospodárstve. Gorbačov v knihe vychvaľuje uskutočnené pŕstŕštenie hospodárstva, industrializáciu Sovietskeho zväzu a dokonca aj kolektívizáciu poľnohospodárstva. Potom sa stalo čosi, čo sa dá na prvý pohľad len ťažko vysvetliť a treba hľadať nové cesty hospodárskeho rozvoja. Všetky hospodárske úspešné štáty na svete dosiahli úspech pomocou súkromného podnikania a trhového hospodárstva. Dokonca ľudová Čína po potlačení "bandy štyroch" umožnila najmä v poľnohospodárstve súkromné hospodárenie a vďaka nemu dosiahla výrazný vzostup poľnohospodárstva. Michail Gorbačov si zrejme nemôže dovoliť takýto pragmatický prístup, pretože by riskoval obvinenie z herézy na marxizme-leninizme. Pridržiava sa naďalej kolektívneho vlastníctva a hospodárenia a doterajší model modifikuje vo dvoch smeroch: štátne podniky majú prejsť na úplné samofinancovanie a chce rozšíriť sektor družstiev, ba má sa podporiť aj individuálna pracovná činnosť. Mimochodom: v ZSSR stačia na založenie družstva tri osoby, zvládne to aj len jedna rodina. Spŕstnosť združov kolektívu a jednotlivca má posilniť voľba vedúcich pracovníkov v podnikoch kolektívom pracujúcich. Tento model vyzeral na pohľad logicky a dokonca sympaticky. Formálne je zatiaľ najdôslednejším naplnením zásady, že podnik má patriť tomu, kto v ňom pracuje. Skutočnosť je taká, že model nefunguje a hospodárska stagnácia ZSSR je najväčším nebezpečením pre prestavbu aj Gorbačovu osobne.

Je zaujímavé porovnať aplikáciu modelu aj jeho vývoj v sovietskom poľnohospodárstve. Samofinancovanie platilo v kolchozoch v značnej miere aj predtým, formálne sa volili aj predsedovia kolchozov, bolo treba prísť s niečím novým. Novým sa stali tzv. rodinné dodacie zmluvy. Kolchoz dá rodine do užívania pôdu, rodina na nej samostatne hospodári a plodiny predá kolchozu. Je to už značný odklon od kolektívneho hospodárenia. Rodinné dodacie zmluvy boli nepochybne pokrokom, ale samotné nemohli napraviť katastrofu stalinkej kolektívizácie. Hospodárska realita prinútila Gorbačova ísť ďalej a v lete 1988, nech je nám dovolené predbehnúť knihu, navrhol prejsť na poľnohospodárstvo na 50 rokov. Uvidíme realizáciu tejto myšlienky, ale v praxi a v niektorých oblastiach by mohlo viesť k zániku kolchozov a k návratu k súkromnému hospodáreniu. Trend je už teraz jednoznačný.

V politickej sfére a v spoločenskej všeobecne Gorbačov chce rozšíriť individuálne práva občanov, ale nie ich kolektívne práva. Na vedúcom postavení komunistickej strany sa nemá nič zmeniť. Nepredpokladá sa pripustenie opozícií alebo aspoň opozitných organizácií. Pozitívne sa menia iba metódy vlády. Upevní sa zákonnosť uplatnenia princípu "Dovolené je všetko, čo zákon nezakazuje", vo voľbách budú kandidovať viacerí kandidáti, pravda, všetci schválení komunistickou stranou a najmä uplatní sa glasnosť vo verejnom živote všeobecne a v tlači osobitne. Gorbačov verí, že komunistická strana si to môže dovoliť, pretože "ak máme v rukách veľkovýrobu a moc, nemáme sa čoho obávať" /Lenin/. Okrem toho, v rámci glasnosti je síce kadečo dovolené, "... Ale ak nás chce niekto navliecť do cudzieho kabátu, potom šurty nabok ..." /str.80/.

Značnú časť knihy venuje zahraničnej politike. Gorbačov opakuje známu tézu všetkých svojich predchodcov, vrátane Stalina, o neustálom vonkajšom ohrození Sovietskeho zväzu. Ohrozenie začalo zahraničnou intervenciou do občianskej vojny, od r.1933 pokračovalo fašizmom v Nemecku, vojnou a po vojne pre-

tekal v srovnání, ktoré Západ vnútil Sovietskemu sväzu. O rozširovaní moci Sovietskeho sväzu na okolité štáty a k tomu použité metódy sa v knihe nehovorí nič.

Autor odôrazňuje, že Sovietsky sväz nikoho neohrozuje, nechce násiliím a umelo rozširovať socializmus do iných krajín, ale nenechá si svonku zasahovať do svojich vnútorných záležitostí a záležitostí svojich spojencov. So Západom chce dosiahnuť vyrovnané odsúhlasenie.

Táto téma môže mať svoj reálny a pravdivý základ najmä v tom, že v súčasnosti - ako sa zdá - Sovietskemu sväzu aj tak chýba potenciál na rozšírenie sféry svojho vplyvu. Ostatne, dôraz z jednej časti tézy na jej druhú časť možno podľa okolností meniť. Dokazuje to aj kapitola o vzťahoch medzi socialistickými štátmi.

Gorbačov píše súčasne, že systém politických vzťahov medzi socialistickými štátmi sa musí budovať na základe úplnej samostatnosti, ale nijaká bratská krajina nemôže riešiť svoje národné úlohy na medzinárodnej scéne izolovane od spoločnej línie. Neveľmi sa to líši od bratislavského vyhlásenia z augusta 1968, ktoré súčasne obsahovalo právo každého štátu na vlastnú cestu k socializmu, aj Brežnevovu doktrínu obmedzenej suverenity.

DOKUMENTÁCIA

Rad.pozn.: Do prvého čísla sa nedoplnením nedostalo rozhodnutie národného výboru o konaní zhromaždenia veriacich 23.marca 1988 v Bratislave, preto jeho opis uverejňujeme v tomto čísle.

Obvodný národný výbor Bratislava

OBVODNÝ NÁRODNÝ VÝBOR BRATISLAVA I. - Vajanského nábřeží č.3

ODBER: vnút. vecí

Zn.: VN/88 - 1116

893 21 Bratislava dňa 17.3.1988

Obdob vnútorných vecí ObNV Bratislava I posúdil oznámenie RNDr. Františka Mikloška, bytom Blikova ul.č.16, Bratislava o zhromaždení veriacich na podporu požiadaviek o obsadenie miest biskupov v katolíckych diecézach na Slovensku, ktoré sa má konať dňa 25.3.1988 o 18.00 hod. na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave a vydáva toto

Rozhodnutie

Konanie zhromaždenia veriacich na podporu požiadaviek o obsadenie miest biskupov v katolíckych diecézach na Slovensku dňa 25. 3. 1988 sa podľa ustanovenia paragrafu 1 písm.b /zákona č.126/1963 zb. z a k a z u j e

Podľa ustanovenia paragrafu 55 ods. 2 zákona č.71/67 Zb. sa prípadnému odvolaniu odňme odkladný účinok.

O d v o d n e n i e

Dňa 11.3.1988 ohlásil RNDr. František MIKLOŠKO ObNV Bratislava I podľa paragrafu 6, zákona č. 68/1951 Zb. zameranie dňa 25.3.1988 zhromaždenia veriacich na podporu požiadaviek na obsadenie miest biskupov v katolíckych diecézach na Slovensku na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave.

Výkon zhromažďovacieho práva zaručený československým právnym poriadkom je podľa ustanovenia paragrafu 6 zákona č.68/1951 Zb. prípustný za podmienky, že zhromaždenie neohrozuje verejný poriadok a pokoj. Vzhľadom k tomu, že zväčšavateľ nie je združený v žiadnej dobrovoľnej organizácii ani spolku v zmysle zákona č. 68/1951 Zb., nemôže ako súkromná osoba zaisťovať zachovanie verejného poriadku v dobe konania zhromaždenia podľa ustanovenia paragrafu 7 uvedeného zákona.

V danom prípade teda nie je splnená podmienka stanovená v ustanovení paragrafu 6 zákona č. 68/1951. Preto odbor vnútorných vecí ObNV Bratislava I rozhodol tak, ako je to uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

S ohľadom na možnosť ohrozenia naliehavého všeobecného záujmu odbor vnútorných vecí ObNV Bratislava I súhlasne rozhodol odňať prípadnému odvolaniu odkladný účinok.

V dôsledku toho nastáva účinnosť zákezu a vykonateľnosť tohto rozhodnutia okamžikom jeho doručenia.

Poučenie: Proti tomuto rozhodnutiu je možné sa odvolať na odbor vnútorných vecí HV hl.m. Bratislavy podaním na odbore vnútorných vecí ObNV Bratislava I do 15 dní od dňa jeho doručenia.

Ouťaté razítko ObNV I.

Vedúca odboru vnút. vecí ObNV I
K u b o v i č o v á Eva

nity socialistických štátov. Keď sme pri Brežnevovej doktríne: M.S.Gorbačov podpísal viac ré vyhlásenie, ktoré doktrínu fakticky odvolávajú, ale výsl.vne ju doteraz neodvolal. V rozhovore pre Washington Post nepriamo bránil vstup vojsk Varšavskej zmluvy do Československa tvrdením, že pred vstupom vojsk tu bolo zasahovanie iného druhu /Pravda, 23.3.1988/. Kto môže nám hovoriť o vonkajšom zasahovaní do obrodného procesu v r.1968?

Gorbačovova kniha je cenná v tom, že podhrňuje protirečenia, v ktorých sa ocitol Sovietsky sväz po siedaich desaťročiach aplikácie marxizmu-leninizmu na svoju vnútornú a zahraničnú politiku. Priznáva, že Sovietsky sväz nie je schopný ďalšieho protirečenia zakrývať ani znášať, pretože by to mohlo zostriť vnútornú situáciu a vyvolať vážnu sociálno-ekonomickú a politickú krízu. Na odstránenie protirečení ponúka n a j m e n á i e možné ústupky od doterajšej doktríny marxizmu-leninizmu. Či budú stačiť také ústupky, o tom nebude rozhodovať len autor knihy. O tom bude rozhodovať aj sovietska spoločnosť a spoločnosť ďalších komunistických krajín, vrátane nás. Veľmi bude pritom záležať na vnútornom stave týchto spoločností.

J.C.

Ministerstvo kultúry
Slovenskej socialistickej republiky

Bratislava, 25.7.1988

Suvorova ul. 12
Bratislava

Vec: nový časopis - ohlásenie

Opierajúc sa o ustanovenie čl. 19 ods. 2 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach /vyhl. č. 120/1976 Zb./, podľa ktorého každý má právo na slobodu prejavu; toto právo zahŕňa slobodu vyhlásovať, prijímať a rozširovať informácie a myšlienky každého druhu, bez ohľadu na hranice, či už ústne, písomne alebo tlačou, prostredníctvom umenia alebo akýmkoľvek inými prostriedkami podľa vlastnej voľby, oznamujem Vám vydávanie časopisu pod názvom Bratislavské listy. Časopis chce vytvoriť priestor pre slobodnú diskusiu o problémoch v spoločnosti a v štáte aj o alternatívach budúceho vývoja. Vychádzať pre pochopenie problémov v spoločnosti a v štáte vidí časopis v kresťanskom poňatí človeka. Spomedzi alternatív budúceho vývoja pokladá za správne tie, ktoré budujú na kresťanských etických princípoch. Akokoľvek pokladá kresťanské učenie za základ svojho poznania a rozhodovania, jeho správnosť sa musí prejavovať v slobodnom dialógu aj s inými myšlienkovými smermi. Slobodný dialóg dáva záruky poznania pravdy. Časopis sa bude preto uchádzať o príspevky aj z iných iných myšlienkových smerov. Časopis chce upevňovať u svojich čitateľov vedomie súrupskej príslušnosti prostredníctvom poznania situácia a problémov iných európskych národov, predovšetkým našich susedov. Časopis sa pokúsi získať príspevky, ktoré by také poznanie spracovávali.

Časopis považuje slovenský exil za integrálnu súčasť národa. Bude informovať o problémoch exilu, ale prívta aj pohľad na situáciu u nás doma z zorného uhla exilu.

Na dôkazik jedno negatívne vymedzenie. Časopis nie je orgánom žiadnej cirkevnej štruktúry. Znamená to toľko, že časopis nepridieha cirkevnej cenzúre a žiadna cirkev, ani tzv. tajná, nezodpovedá za publicistiku časopisu.

Ze pravdivosť uverejnených faktografických údajov zodpovedá ohlasovateľ podľa § 19 zákona číslo 81/1966 Zb. /tlačový zákon/.

Časopis bude predbežne vychádzať nepravidelne, v závislosti od príspevkov, určených na uverejnenie.

Prorám, aby ste uvedené zobrali na vedomie.

S pozdravom

JUDr. Ján Černogurský
Bratislava, ul. K. Adlera 10

MINISTERSTVO KULTÚRY
SLOVENSKEJ SOCIALISTICKEJ
REPUBLIKY

útvár pre tlač a informácie

Bratislava 28. 7. 1988
Č.: 071-600/MK-5696/MH
Doporučené I

Dr. Ján Čarnogurný
ul. K. Adlera 10

841 02 Bratislava

Dostali sme Váš list zo dňa 25. júla t.r., v ktorom oznamujete svoje rozhodnutie vydávať časopis BRATISLAVSKÉ LISTY a zámer odvídňujete ustanovením čl. 19 ods. 2 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, publikovaného v Zbierke zákonov č. 120/1976 a vyhláškou ministra zahraničných vecí z 10. mája 1976.

Pri odpise ods. 2 ste ni zaiste povážili aj nasledujúci - tretí, v ktorom je zakotvené, že "Užívanie práv uvedených v odseku 2 tohto článku nesie so sebou osobitnú povinnosť a zodpovednosť. Môže preto podliehať určitým obmedzeniam, tieto obmedzenia však budú len také, aké ustanovuje zákon ..."

V ČSSR vydávanie periodického tlače upravuje zákon č. 81/1966 Zb. o periodickej tlači a ostatných hromadných informačných prostriedkoch (tlačový zákon). Ten v § 4 vymenúva oprávnené subjekty (organizácie), ktoré môžu vydávať periodickú tlač, kým ďalšie jeho ustanovenia presne vymedzujú právny stav, kedy takéto oprávnenie vzniká.

Oprávnený subjekt pri podávaní prihlášky na registráciu musí horepomenú dodržať všetky zákonom predpísané náležitosti prihlášky (§ 6), pričom registrujúci orgán z dostupnej dokumentácie a celkového posúdenia prihlášky podľa § 7 rozhodne, či sú splnené podmienky na vykonanie registrácie.

Podotýkam, že Vaším oznámením neboli splnené podmienky ustanovené zákonom č. 81/1966 Zb. a preto s vydávaním Bratislavských listov bez právoplatnej registrácie začať nemôžete.

S pozdravom

(Podpis)
vedúci útvaru

J. E.

Dominik Hrušovský

biskup

Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda

Rím

Drahý Otec biskup Hrušovský,

máme prezrádzajúci pocit, keď posielame tento list k Vám, do Veľného mesta. Premietajú sa nám v myslí všetky tie dávne i najnovšie súvislosti, čo spájali Slovincov a Rímom. S tým Rímom, kde svojho času dvaja pápeži, Hadrián II. a Ján VIII. potvrdili misiu svätcov Cyrila a Metoda na Veľkej Morave, ako aj Svätoplukovu vládu; spomíname na to, že vďaka latinčine bolo možné udržať rovnováhu v Uhorskom kráľovstve; myslíme na reholi, naviazané na Rím, ktoré po stáročia kultivovali náš ľud a našu krajinu. A predovšetkým je pre nás veľký, vnútorný Rím sídlom Cirkvi, zárukou našej existencie, voň jej pôsobeniu možno ďakovať, že sa u nás udržoval poriadok ducha a morálky.

Dnešnú spálosť Slovenska o Rímom mimoriadne upevňuje prítomnosť a činnosť našich krajanov priamo pri Stolicí sv. Petra a vedomie, že tam máme svoj "slovenský ostrom" v podobe Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda. S radostou a s pocitmi vdutornej vďaky si spomíname, že t.r. v septembri, na sviatok Sedembolestnej Panny Márie, zavŕši Ústav 25 rokov svojho trvania a svojej pre nás tak neodvratky dôležitej činnosti.

Naša vďaka patrí všetkým našim krajanom zo všetkých svetadielov, všetkých západných krajín, ktorí finančne a organizačne zabezpečili vybudovanie Ústavu a podporujú ho stále, aby mohol plniť svoje neľahké poslanie. Ako toľkokrát v dejinách, i teraz prevzali naši rodáci v zahraničí dlhohu, keď ju náš národ nemá možnosť plniť tu doma.

Vieme, ako Ústav skutočne preukazuje lásku k blížnemu, voči každému, čo tam príde. Sme hlboko vďační, keď myslíme na to, koľkým návštevníkom Rím poskytol Ústav záchranný bod a koľkým ľuďom zo Slovenska pomohol pri ťažkých začiatkoch v cudzine. Vieme o tom, koľko kňazov bolo vychovávaných v Ústave a aká nenáctelne poslanie vykonávali v náboženskom a národnom zmysle medzi našimi krajanmi po celom svete.

Osobitnú zmienku si zasluhuje vydavateľská činnosť Ústavu. Preklad. Sv. Písma, vydaný v Ústave, bol dlhý čas jediným, ktorý sa dostal do rúk našich veriacich a je ešte i dnes takmer jediným dostupným. V čase, keď na Slovensku nevychádzala a nevychádza náboženská literatúra, knihy vydávané Ústavom možno nájsť po celom Slovensku, v každom meste, v každej dedine. Ústav zohráva obrovskú úlohu pri záchrane a tvorbe náboženského a kultúrneho života Slovákov doma aj v zahraničí. Túto dlhohu plní obetavo napriek mnohým ťažkostiam, prekážkam a strátam, ktoré vznikajú pri doručovaní kníh veriacim na Slovensko.

Na Slovensku zžívame noustále snahy vytvoriť umelú hrádku medzi Slovámi doma a Slovámi v zahraničí. Taká hrádka neexistuje, pretože niet iných Slovákov doma a iných v zahraničí. Sú len Slováci s láskou k Slovensku, ktorí precujú pre jeho dobro, bez rozdielu, kde žijú a Slováci, ktorým je Slovensko ľahostajné, tiež bez rozdielu, kde žijú.

Život Slovákov okolo Ústavu bol a je plný obetí. Ďaleko od domova, často obraný o možnosť čo len navštíviť rodný kraj, pracujete na naplnení prosby "Dedičstvo otcov zachovaj nám Pane". Chceme Vám vyjadriť, že vieme o Vašich obetiach a vďučne Vám za ne ďakujeme. Pri tejto príležitosti ďakujeme cez Vás, Otec biskup, každému obetavému Slovákov za hranicami, či už žije a pracuje v Ríme, vo Viedni, v Mníchove, v Cambridge alebo v ktoromkoľvek inom mieste na svete. Pamätáme na všetkých tých, ktorých všemohúci Pán už povolal z tohoto sveta a modlíme sa za nich.

Drahý Otec biskup! Pozdravujeme Vás zo Slovenska! Ďakujeme Vám! Nech Vám naši vierozvestovia, ktorých meno Ústav nesie, vyprisia u Boha odmenu za Vašu námahu.

Bratislava, 15. augusta 1988.

Pozdravný list do Ríma podpísalo päťdesiattri rímsko-katolíckych a gréckokatolíckych kňazov zo všetkých slovenských diecéz, predstavení mužských a ženských reholí a leici

Pozn.: Pozdravný list do Ríma podpísalo 53 rímsko- i gréckokatolíckych kňazov, predstavených mužských i ženských reholí a leikov.

Poľské nezávislé nakladateľstvo NOWA KOALICJA poslať pravidelne na Slovensko knihy a časopisy zo svojej produkcie. Tieto knihy a časopisy sú písané v poľštine najmä o vnútropolitických situáciách v súčasnom Poľsku, ale je medzi nimi aj beletria a štúdie z moderných poľských dejín.

Poľským printetom ďakujeme, že sa nás pamätajú. Záujemcom sa si môžu knihy a časopisy vypožičať. Výpožičná lehota je jeden mesiac a prihlásiť sa možno u vydavateľa BL, kde je aj zoznam kníh a časopisov.

J. E.